

**ΟΜΑΔΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΔΑΝΕΙΣΜΟΥ
ΓΕΝΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΩΝ
ΕΚΘΕΣΗ**

Μαρούσι, Ιούνιος 2018

Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων

Περιεχόμενα

Σύνοψη	4
Εισαγωγή	5
Μεθοδολογία	6
Δικαίωμα Δημόσιου Δανεισμού	7
Η Οδηγία 2006/115	7
Ο Ν. 2121/1993	12
Ο Ν. 4481/2017	16
Καταβολή και υπολογισμός της αμοιβής για το Δημόσιο Δανεισμό.....	18
Δανεισμός αντιγράφου βιβλίου σε ψηφιακή μορφή (Υπόθεση C-174/15).....	20
Συμπέρασμα	21
Δημόσιες Βιβλιοθήκες.....	22
Θεσμικό πλαίσιο λειτουργίας, σκοπός και εμβέλεια.....	22
Στελέχωση	25
Οικονομικά στοιχεία	27
Συλλογές και Δημόσιος Δανεισμός	29
Συλλογές	29
Δημόσιος Δανεισμός	32
Ο Δημόσιος Δανεισμός στην Ευρώπη	37
Συμπεράσματα	41

Σύνοψη

Το παρόν τεκμήριο αποτελεί την έκθεση της Ομάδας Εργασίας για το Δημόσιο Δανεισμό που συστάθηκε από το Γενικό Συμβούλιο Βιβλιοθηκών (ΓΣΒ) του Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων. Ειδικότερα, το αντικείμενο της ΟΕ, όπως αυτό ορίστηκε στη συνεδρίαση της 22ας Μαΐου 2017 του ΓΣΒ, ήταν ο προσδιορισμός του πλαισίου αναφοράς, η μελέτη, καθώς και η διερεύνηση δυνητικών προτάσεων για το Δημόσιο Δανεισμό και εν γένει κάθε μορφής αναπαραγωγής ή χρήσης έργων που προστατεύονται με πνευματικά δικαιώματα στις Δημόσιες Βιβλιοθήκες (ΔΒ). Το αποτέλεσμα των εργασιών της ΟΕ αποσκοπεί στο να είναι η βάση για τη διαμόρφωση των θέσεων και των προτάσεων του ΓΣΒ σχετικά με την αναπαραγωγή ή χρήση έργων που προστατεύονται με πνευματικά δικαιώματα και το Δημόσιο Δανεισμό.

Στην ΟΕ συμμετείχαν βιβλιοθηκονόμοι από την Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος (ΕΒΕ), Δημόσιες, Δημοτικές και Ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες, Αρχιωνόμος από τα Γενικά Αρχεία του Κράτους, εκπαιδευτικός από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής, καθώς και νομικοί εξειδικευμένοι σε θέματα πνευματικής ιδιοκτησίας και Δημόσιου Δανεισμού. Τα μέλη της ΟΕ ήταν:

1. Μιχάλης Σφακάκης, Πρόεδρος ΓΣΒ, Συντονιστής ΟΕ,
2. Γιάννης Τσάκωνας, Αντιπρόεδρος ΓΣΒ,
3. Διονυσία Καλλινίκου, Ομότιμη Καθηγήτρια Αστικού Δικαίου Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών,
4. Πιερρίνα Κοριατοπούλου, Δικηγόρος – Διδάκτωρ Νομικής,
5. Παύλος Χαραμής, Αναπληρωματικό μέλος του ΓΣΒ, Αντιπρόεδρος Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής,
6. Αμαλία Παππά, Αναπληρωματικό μέλος του ΓΣΒ, Αναπληρώτρια Διευθύντρια και Προϊσταμένη του Τμ. Βιβλιοθήκης & Αναγνωστηρίου των ΓΑΚ,
7. Χριστίνα Κυριακοπούλου, Πρόεδρος ΔΣ της Ένωσης Ελλήνων Βιβλιοθηκονόμων και Επιστημόνων Πληροφόρησης (ΕΕΒΕΠ),
8. Μαρίνα Μαυρομιχάλη, Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος,
9. Μαρδίτσα Ζεκεντέ-Καρέντζου, Προϊσταμένη Αιαντείου Δημόσιας Βιβλιοθήκης Αταλάντης,
10. Μαρία Καπία, Προϊσταμένη Δημόσιας Κεντρικής Βιβλιοθήκης Δράμας.

Εισαγωγή

Όπως ορίζεται στον κανονισμό λειτουργίας των Δημοσίων Βιβλιοθηκών (ΦΕΚ 1173, τ. Β, 20/8/2003):

«Η Βιβλιοθήκη προωθεί χωρίς πολιτικές, θρησκευτικές, φυλετικές ή άλλες διακρίσεις της γνώση, την πληροφορία, την εκπαίδευση και τον πολιτισμό. Για την επίτευξη των στόχων της η βιβλιοθήκη, μεταξύ άλλων:

- *λειτουργεί ως τοπικό κέντρο πληροφόρησης, που εξασφαλίζει στους χρήστες της πρόσβαση σε κάθε είδους γνώση και πληροφορία.*
- *ενισχύει την αναγνωσιμότητα και κάθε είδους σχετική μορφωτική και πολιτιστική δραστηριότητα*
- *παρέχει ειδικές υπηρεσίες και Υλικό σε όσους χρήστες δεν μπορούν, για οποιονδήποτε λόγο, να χρησιμοποιήσουν τις συνήθεις υπηρεσίες και το υπάρχον Υλικό της Βιβλιοθήκης όπως: ξενόγλωσσες μειονότητες, άτομα με ειδικές ανάγκες ή άτομα που βρίσκονται σε νοσοκομεία, φυλακές κλπ.*
- *ενεργεί προς κάθε κατεύθυνση για την εκπλήρωση της αποστολής της.*

Η εφαρμογή των σκοπών αυτών, οι οποίοι συνάδουν με τη διακήρυξη της Unesco για τις Βιβλιοθήκες συνιστούν τον κεντρικό άξονα πάνω στον οποίο στηρίζεται ο Κανονισμός Λειτουργίας των Βιβλιοθηκών και δημιουργούν το ενιαίο πλαίσιο λειτουργίας τους.»

Οι βιβλιοθήκες προκειμένου να εκπληρώσουν την αποστολή και τους στόχους τους παρέχουν υπηρεσίες και δίνουν τη δυνατότητα στους χρήστες τους να χρησιμοποιήσουν τα έργα που έχουν στις συλλογές τους. Η χρήση των έργων αυτών διέπεται από τη νομοθεσία περί πνευματικής ιδιοκτησίας η οποία απονέμει στους δημιουργούς και στους κατόχους πνευματικών δικαιωμάτων το αποκλειστικό δικαίωμα να αποφασίζουν για τη χρήση των έργων τους. Παράλληλα, το έργο, η αποστολή και ο ρόλος που διαδραματίζουν οι βιβλιοθήκες υποστηρίζεται σε διεθνές σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο, είτε με εξειδικευμένες νομοθεσίες περί βιβλιοθηκών, είτε μέσω της προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς, είτε μέσω του δικαίου της πνευματικής ιδιοκτησίας και της δυνατότητας εξαιρέσεων ή παρεκκλίσεων από το αποκλειστικό δικαίωμα του δημιουργού.

Άρρηκτα συνδεδεμένος με το έργο και την αποστολή των βιβλιοθηκών είναι και ο *Δημόσιος Δανεισμός*¹ των έργων της διάνοησης και του πολιτισμού που φυλάσσεται στις

¹ Η παράγραφος αυτή για το Δημόσιο Δανεισμό καθώς και η επόμενη για το Δικαίωμα του Δημόσιου Δανεισμού προέρχονται από την εργασία της κας. Βασιλικής Στρακαντούνα «[Βιβλιοθήκες και](#)

βιβλιοθήκες. Ο Δημόσιος Δανεισμός προάγει την πνευματική καλλιέργεια, ενθαρρύνει την ανάπτυξη και διάδοση της συγγραφικής δραστηριότητας και αποτελεί έκφανση του δικαιώματος των πολιτών στην πληροφόρηση. Όμως, σύμφωνα με το δίκαιο της πνευματικής ιδιοκτησίας, ο Δημόσιος Δανεισμός ενός προστατευόμενου έργου αποτελεί εξουσία του περιουσιακού δικαιώματος του δημιουργού, ο οποίος έχει το *Δικαίωμα* να επιτρέψει ή να απαγορεύσει στις βιβλιοθήκες τη δυνατότητα δανεισμού και να λαμβάνει αμοιβή για την εν λόγω χρήση.

Ειδικότερα, το *Δικαίωμα Δημόσιου Δανεισμού* (Public Lending Right (PLR)) είναι το δικαίωμα των δημιουργών να λαμβάνουν αμοιβή για τη δημόσια δωρεάν χρήση των έργων τους στις βιβλιοθήκες. Ο όρος βρίσκει εφαρμογή υπό δύο ξεχωριστές έννοιες.

- Υπό την ακριβή νομική έννοιά του και σύμφωνα με το δίκαιο της πνευματικής ιδιοκτησίας πρόκειται για ένα αποκλειστικό δικαίωμα το οποίο δίνει στο δημιουργό το δικαίωμα να εγκρίνει ή να απαγορεύει το Δημόσιο Δανεισμό ενός προστατευμένου έργου.
- Ως Δικαίωμα Δημόσιου Δανεισμού, περιγράφεται επίσης το δικαίωμα αμοιβής "remuneration right," δηλαδή το δικαίωμα ενός δημιουργού (όχι απαραίτητως του κατόχου πνευματικών δικαιωμάτων) να λαμβάνει χρηματική αποζημίωση για το Δημόσιο Δανεισμό του έργου του.

Στη συνέχεια της παρούσας έκθεσης αναπτύσσεται η μεθοδολογία εργασίας της ομάδας, το ισχύον θεσμικό πλαίσιο και ενδεικτικά μοντέλα υπολογισμού καταβολής δικαιωμάτων δανεισμού. Ακολουθεί η παράθεση ποιοτικών και ποσοτικών στοιχείων που, αφενός αποτυπώνουν την κατάσταση των Δημοσίων Βιβλιοθηκών της χώρας, αφετέρου τα αντιπαραθέτουν με αντίστοιχα άλλων Ευρωπαϊκών κρατών. Η έκθεση ολοκληρώνεται με τα συμπεράσματα της ΟΕ σχετικά με το πλαίσιο, τις δυνατότητες και τις προϋποθέσεις καταβολής των δικαιωμάτων δανεισμού από τις Δημόσιες Βιβλιοθήκες.

Μεθοδολογία

Η ΟΕ συνέλεξε και μελέτησε πληροφορίες που αφορούν: α) το ισχύον θεσμικό πλαίσιο του Δημόσιου Δανεισμού και της αναπαραγωγής ή χρήσης έργων που προστατεύονται με

[δικαίωμα δημόσιου δανεισμού](#)» (2010) στην Ημερίδα της ΚΕΒΕΠ: Δικαιώματα Πνευματικής Ιδιοκτησίας και βιβλιοθήκες, Λευκωσία, Κύπρος, την οποία η ΟΕ ευχαριστεί για τη δυνατότητα ένταξης τους στο παρόν τεκμήριο.

πνευματικά δικαιώματα, στην Ελλάδα και άλλες χώρες, β) αντιπροσωπευτικές εφαρμογές του πλαισίου, γ) τάσεις που διαμορφώνονται σήμερα, δ) ποιοτικά και ποσοτικά στοιχεία των συλλογών (τύποι, μορφές, κατηγορίες τεκμηρίων κλπ), των μελών και των δανεισμών στις Δημόσιες Βιβλιοθήκες, καθώς και άλλων χωροταξικών και πληθυσμιακών στοιχείων της ευρύτερης περιοχής δράσης τους.

Στην πρώτη συνεδρίαση της ΟΕ και μετά από εκτενή συζήτηση και συνεννόηση με τα μέλη του ΓΣΒ που συμμετέχουν σε αυτή, κρίθηκε σκόπιμο η μελέτη και οι προτάσεις της ομάδας να εστιάσουν στα θέματα που αφορούν το Δημόσιο Δανεισμό έντυπου υλικού, με έμφαση στα βιβλία. Οι λόγοι που οδήγησαν την ΟΕ σε αυτή την απόφαση ήταν αφενός το ότι η πλειοψηφία των τεκμηρίων που δανείζουν οι Δημόσιες Βιβλιοθήκες είναι γλωσσικό υλικό έντυπο, κυρίως μονογραφίες, αφετέρου το γεγονός ότι παράλληλα με τις εργασίες της άρχισε στις 13 Σεπτεμβρίου 2017 από το Υπουργείο Πολιτισμού, σε εφαρμογή του Ν. 4481/20.7.2017, η διαβούλευση για την εξεύρεση κοινά αποδεκτής λύσης για την καταβολή των Δικαιωμάτων Δανεισμού από τις δημόσιες δανειστικές βιβλιοθήκες. Επίσης, το ότι είναι υπό εξέλιξη ένας ευρύς διάλογος στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και εν γένει στην Ευρώπη για τα πνευματικά δικαιώματα των διαφόρων μορφών τεκμηρίων, αναλογικών και ψηφιακών, συνέτεινε ουσιαστικά στην απόφαση της ΟΕ να εξειδικεύσει το αντικείμενο της.

Παρότι η ΟΕ εστίασε στις υπηρεσίες και τις συνθήκες των Δημοσίων Βιβλιοθηκών που εποπτεύονται από το Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων, τα στοιχεία που μελετήθηκαν και προήλθαν από αυτές αντιπροσωπεύουν την πλειοψηφία των οργανωμένων βιβλιοθηκών της χώρας. Επίσης, η μελέτη, οι θέσεις και οι προτάσεις αφορούν και είναι εφαρμόσιμες σε κάθε βιβλιοθήκη της χώρας η οποία έχει συναφή σκοπό και παρέχει αντίστοιχες υπηρεσίες με τις ΔΒ.

Δικαίωμα Δημόσιου Δανεισμού

Η Οδηγία 2006/115

Το Δικαίωμα Δημόσιου Δανεισμού εναρμονίστηκε σε κοινοτικό επίπεδο με την Οδηγία 92/100 που αντικαταστάθηκε από την Οδηγία 2006/115/ΕΚ σχετικά με το «δικαίωμα εκμίσθωσης, το δικαίωμα δανεισμού και ορισμένα συγγενικά δικαιώματα στον τομέα των προϊόντων της διανοίας». Το Δικαίωμα Δημόσιου Δανεισμού δεν προβλέπεται στις διεθνείς συμβάσεις για την πνευματική ιδιοκτησία και τα συγγενικά δικαιώματα.

Ο Δημόσιος Δανεισμός συνδέεται άμεσα με τη λειτουργία των ΔΒ που άρχισαν να διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στον τομέα αυτό μετά το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο². Οι ιδιωτικές βιβλιοθήκες που δάνειζαν βιβλία έναντι καταβολής μικρού χρηματικού ποσού ή έναντι συνδρομής μέλους άρχισαν να χάνουν τη σημασία τους μετά την εμφάνιση των ΔΒ που παρείχαν δωρεάν τις υπηρεσίες αυτές. Οι δημόσιες βιβλιοθήκες υποστηρίχθηκαν σθεναρά από ορισμένα κράτη με συνέπεια ο αριθμός των δανειζόμενων αντικειμένων να αυξάνεται σημαντικά, γεγονός που οδήγησε τους δημιουργούς να ζητήσουν αμοιβή για τη συγκεκριμένη χρήση των έργων τους. Στην Ευρώπη οι πρώτες χώρες που θέσπισαν νομοθετικά το δικαίωμα αυτό ήταν η Δανία, η Νορβηγία και η Σουηδία³. Ακολούθησαν η Φινλανδία (1961), οι Κάτω Χώρες (1971), η Γερμανία (1972) και το Ηνωμένο Βασίλειο (1979/1982).

Η Πράσινη Βίβλος του 1988 για το δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας δεν αντιμετώπισε την ανάγκη εναρμόνισης στον τομέα του Δημόσιου Δανεισμού. Το θέμα τέθηκε στην ακρόαση του Σεπτεμβρίου 1989 για το δικαίωμα διανομής, την ανάλωση και το δικαίωμα εκμίσθωσης, όταν μερικοί από τους ενδιαφερόμενους φορείς τάχθηκαν υπέρ της εναρμόνισης του δικαιώματος εκμίσθωσης και Δημόσιου Δανεισμού (Έκθεση για το Δικαίωμα Δημόσιου Δανεισμού σ. 4). Βασική αιτιολογία ήταν ότι το Δικαίωμα Δημόσιου Δανεισμού συμπληρώνει ή αντικαθιστά το δικαίωμα εκμίσθωσης. Συνέπεια αυτού θα ήταν ότι σε ορισμένες περιπτώσεις, όπως στη μουσική και στις ταινίες, ο δημόσιος δανεισμός θα μπορούσε να επιφέρει αρνητικές επιπτώσεις στον κλάδο της εκμίσθωσης με συνέπεια να περιοριστεί ή να εκμηδενιστεί η σημασία του δικαιώματος εκμίσθωσης⁴. Με βάση το σκεπτικό αυτό υποστηρίχθηκε από τα αρμόδια όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης η αρχή της εναρμόνισης του Δικαιώματος Δημόσιου Δανεισμού.

² Για τις πληροφορίες αυτές βλ. Έκθεση της Επιτροπής στο Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή σχετικά με το Δικαίωμα Δημόσιου Δανεισμού στην Ευρωπαϊκή Ένωση, COM (2002) 502 τελικό, Βρυξέλλες 12.9.2002 σ. 3-4, στο εξής Έκθεση για το Δικαίωμα Δημόσιου Δανεισμού. Βλ. επίσης Πρόταση Οδηγίας του Συμβουλίου περί του δικαιώματος εκμίσθωσης, του δικαιώματος δανεισμού και ορισμένων δικαιωμάτων συγγενικών με τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας, COM (90) τελικό SYN 319, Βρυξέλλες, 24 Ιανουαρίου 1991 σ. 6. Για την ανάλυση των συστημάτων του Δημόσιου Δανεισμού βλ. *Silke von Lewinski*, Public Lending Right: a general and comparative survey of the existing systems in law and practice, RIDA 158/1993 σ. 3-81.

³ Danish Public Lending Right 1946, Norway 1947, Sweden 1954.

⁴ Έκθεση για το Δικαίωμα Δημόσιου Δανεισμού σ. 5.

Σύμφωνα με την Οδηγία 2006/115 το δικαίωμα δανεισμού έχει αποκλειστικό χαρακτήρα (Άρθρο 1 παρ. 1 Οδηγίας 2006/115), επιτρέπονται όμως ορισμένες παρεκκλίσεις, όπως προβλέπεται στο Άρθρο 6.

Ο «δανεισμός» έχει την έννοια της διάθεσης προς χρήση, για περιορισμένο χρονικό διάστημα και όχι για άμεσο ή έμμεσο οικονομικό ή εμπορικό όφελος, όταν γίνεται από ιδρύματα που είναι ανοιχτά στο κοινό (Άρθρο 2 παρ. 1 στοιχείο β Οδηγίας 2006/115), ενώ η εκμίσθωση έχει την έννοια της διάθεσης προς χρήση για περιορισμένο χρονικό διάστημα και για άμεσο ή έμμεσο οικονομικό ή εμπορικό όφελος (Άρθρο 2 παρ. 1 στοιχείο α Οδηγίας 2006/115).

Το Δικαίωμα Δημόσιου Δανεισμού⁵ αναγνωρίζεται στο δημιουργό, όσον αφορά το πρωτότυπο και τα αντίγραφα του έργου του, στους ερμηνευτές ή εκτελεστές καλλιτέχνες όσον αφορά την υλική ενσωμάτωση των ερμηνειών τους, στους παραγωγούς φωνογραφήματων, όσον αφορά τα φωνογραφήματά τους και στους παραγωγούς της πρώτης υλικής ενσωμάτωσης μιας ταινίας, όσον αφορά το πρωτότυπο και τα αντίγραφα της ταινίας (Άρθρο 3 παρ. 1 Οδηγίας 2006/115). Το δικαίωμα δανεισμού δεν εφαρμόζεται στο έργα αρχιτεκτονικής και τα έργα εφαρμοσμένης τέχνης (Άρθρο 3 παρ. 2 Οδηγίας 2001/115), ενώ μπορεί να μεταβιβασθεί, να εκχωρηθεί ή να αποτελέσει αντικείμενο συμβατικών αδειών (Άρθρο 3 παρ. 3 Οδηγίας 2006/115).

Η δυνατότητα παρέκκλισης από το αποκλειστικό Δικαίωμα Δημόσιου Δανεισμού προβλέπεται ρητά στην Οδηγία 2006/115 (Άρθρο 6 παρ.1 Οδηγίας 2006/115) με την προϋπόθεση ότι τουλάχιστον οι δημιουργοί λαμβάνουν αμοιβή για το δανεισμό αυτό. Το ποσό της αμοιβής μπορεί να καθορίζεται από τα κράτη μέλη λαμβάνοντας υπόψη τους στόχους της πολιτιστικής προαγωγής. Ειδικότερα επιβεβαιώνεται η αρχή ότι τα κράτη μέλη μπορούν να μην εφαρμόζουν το αποκλειστικό Δικαίωμα Δημόσιου Δανεισμού για τα φωνογραφήματα, τις ταινίες και τα προγράμματα ηλεκτρονικού υπολογιστή, στην περίπτωση όμως αυτή θα πρέπει οπωσδήποτε να καθιερώνεται αμοιβή για τους δημιουργούς (Άρθρο 6 παρ.2 Οδηγίας 2006/115). Τα κράτη μέλη έχουν επίσης τη δυνατότητα να εξαιρούν από την πληρωμή της αμοιβής ορισμένες κατηγορίες ιδρυμάτων (Άρθρο 6 παρ. 3 Οδηγίας 2006/115), αλλά δεν θα πρέπει να εξαιρούν όλα τα ιδρύματα⁶.

⁵ Για το Δικαίωμα Δημόσιου Δανεισμού βλ. Δ.Καλλινίκου, Πνευματική ιδιοκτησία και Βιβλιοθήκες, Δίκαιο και Οικονομία-Π.Ν. Σάκκουλας, 2007 σ. 76 επ.

⁶ Έκθεση για το Δικαίωμα Δημόσιου Δανεισμού σ. 7.

Είναι σκόπιμο οι εξαιρέσεις αυτές να μην αντιβαίνουν στην πρόθεση του κοινοτικού νομοθέτη ως προς την αναγνώριση του Δικαιώματος Δημόσιου Δανεισμού, ενώ θα πρέπει να μην γίνονται διακρίσεις μεταξύ των κοινοτικών δικαιούχων λόγω ιθαγένειας (αιτ. σκ. 18)⁷.

Περαιτέρω αξίζει να παρατηρηθεί ότι το Άρθρο 6 Οδηγίας 2006/115 αναφέρεται στο «δημόσιο δανεισμό», ενώ στο Άρθρο 2 παρ. 1 στοιχείο β της Οδηγίας 2006/115 χρησιμοποιείται όρος «δανεισμός» χωρίς το επίθετο «δημόσιος». Στην πραγματικότητα δεν υπάρχει αντίθεση μεταξύ του όρου «δημόσιος δανεισμός» και «δανεισμός», γιατί στο πεδίο εφαρμογής της Οδηγίας 2006/115 εμπίπτει ο δανεισμός που γίνεται από ιδρύματα ανοιχτά στο κοινό και δεν καταλαμβάνεται ο δανεισμός μεταξύ ατόμων του φιλικού περιβάλλοντος.

Βασικός προβληματισμός παραμένει η δυνατότητα παρέκκλισης από το χαρακτήρα του αποκλειστικού δικαιώματος Δημόσιου Δανεισμού, σύμφωνα με το Άρθρο 6 Οδηγίας 2006/115.

Το ΔΕΚ με την απόφαση της 6^{ης} Ιουλίου 2006 έκρινε ότι η απαλλαγή όλων των κατηγοριών ιδρυμάτων Δημόσιου Δανεισμού από την υποχρέωση καταβολής της αμοιβής που οφείλεται στους δημιουργούς συνιστά παράβαση των υποχρεώσεων που υπέχει το κράτος μέλος από τα άρθρα 1 και 5 της Οδηγίας 92/100 (άρθρα 1 και 6 Οδηγίας 2006/115)⁸.

Σύμφωνα με τις απόψεις της Επιτροπής τα κράτη μέλη προκειμένου να θέτουν δωρεάν στη διάθεση των υπηκόων τους έργα πολιτιστικού χαρακτήρα, υποχρεούνται να καταβάλουν αμοιβή σε όλους εκείνους που συνεισφέρουν στη λειτουργία των βιβλιοθηκών και ειδικότερα, όχι μόνο το προσωπικό, αλλά προπάντων τους συγγραφείς των έργων αυτών. Τονίζεται μάλιστα ότι το να τους παρέχεται αμοιβή ανταποκρίνεται στο κοινό συμφέρον της Κοινότητας.

Οι εκτιμήσεις του Δικαστηρίου συμβαδίζουν με τις απόψεις της Επιτροπής (σκέψεις 21- 42). Το περιεχόμενο του Άρθρου 5 παρ. 3 της Οδηγίας 92/100 επιβάλλει τη διαπίστωση ότι αφορά «ορισμένες κατηγορίες ιδρυμάτων». Από τη διάταξη αυτή συνάγεται σαφώς ότι ο νομοθέτης δεν θέλησε να επιτρέψει στα κράτη μέλη να απαλλάξουν όλες τις κατηγορίες ιδρυμάτων από την υποχρέωση καταβολής της αμοιβής για το Δημόσιο Δανεισμό. Η ρύθμιση του Άρθρου 5 παρ. 3 περί παρέκκλισης από τη γενική υποχρέωση καταβολής

⁷βλ. και Έκθεση για το Δικαίωμα Δημόσιου Δανεισμού ο.π. σ. 7 .

⁸ ΔΕΚ 6 Ιουλίου 2006 υπόθεση C-53/05 Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά Πορτογαλικής Δημοκρατίας.

αμοιβής πρέπει να ερμηνεύεται στενά σύμφωνα με την πάγια νομολογία του ΔΕΚ⁹. Το Άρθρο 5 παρ. 3 της Οδηγίας 92/100 δεν μπορεί να ερμηνευθεί με την έννοια ότι επιτρέπει την πλήρη παρέκκλιση από την υποχρέωση καταβολή αμοιβής όσον αφορά το Δημόσιο Δανεισμό, αφού μια τέτοια ερμηνεία θα είχε ως αποτέλεσμα να καταστήσει κενή περιεχομένου την παράγραφο 1 του εν λόγω Άρθρου 5, αφαιρώντας της με τον τρόπο αυτό κάθε πρακτική αποτελεσματικότητα (σκέψη 23). Η απαλλαγή όλων των κατηγοριών ιδρυμάτων που προβαίνουν σε δανεισμό από την υποχρέωση καταβολής αμοιβής, θα στερούσε άλλωστε τους δημιουργούς από μια αμοιβή που θα μπορούσε να αποσβέσει τις αναγκαίες επενδύσεις, γεγονός που θα είχε επιπτώσεις στη δημιουργία νέων έργων (σκέψη 25).

Το Δικαστήριο έκρινε επίσης ότι τα αποκλειστικά δικαιώματα που απορρέουν από την πνευματική και καλλιτεχνική ιδιοκτησία είναι ικανά να επηρεάσουν το εμπόριο προϊόντων και υπηρεσιών, καθώς και τις σχέσεις ανταγωνισμού εντός της Κοινότητας και για το λόγο αυτό, τα συγκεκριμένα δικαιώματα, μολονότι διέπονται από τις εθνικές νομοθεσίες, υπόκεινται στις επιταγές της Συνθήκης ΕΚ και εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της¹⁰. Κατά συνέπεια οι διαφορές όσον αφορά την έννομη προστασία των έργων πολιτιστικού περιεχομένου στα κράτη μέλη ως προς τον τομέα του Δημόσιου Δανεισμού μπορούν να παραβιάσουν την ομαλή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς της Κοινότητας και να προκαλέσουν στρεβλώσεις του ανταγωνισμού (σκέψη 32).

Η προβλεπόμενη εξαίρεση ορισμένων ιδρυμάτων δημοσίου δανεισμού από την υποχρέωση καταβολής αμοιβής, επιτρέπει στα κράτη μέλη να διατηρήσουν ένα περιθώριο εκτιμήσεως προκειμένου να επιλέξουν, μεταξύ των ενδιαφερομένων κατηγοριών κοινού, εκείνες για τις οποίες μια τέτοια εξαίρεση θα είναι πλέον πρόσφορη για να προαγάγει την πρόσβαση στα πνευματικά έργα, διαφυλάσσοντας ταυτόχρονα τα θεμελιώδη δικαιώματα και ιδίως το δικαίωμα του ατόμου να μην υφίσταται δυσμενείς διακρίσεις (σκέψη 38). Περαιτέρω όταν μία Οδηγία δεν θέτει αρκούντως σαφή κοινοτικά κριτήρια για τον προσδιορισμό των υποχρεώσεων που απορρέουν από αυτήν, εναπόκειται στα κράτη μέλη να καθορίσουν στο έδαφός τους τα πλέον κατάλληλα κριτήρια προκειμένου να διασφαλίσουν, εντός των ορίων που επιβάλλει το κοινοτικό δίκαιο και η οικεία Οδηγία, την τήρηση της Οδηγίας αυτής. Η παρέκκλιση που προβλέπει η Οδηγία επιτρέπει στα κράτη

⁹ ΔΕΚ 29 Απριλίου 2004 C-476/01, Kapper, Συλλογή 2004, σ. I-5205, σκέψη 72.

¹⁰ ΔΕΚ 6 Ιουλίου 2006, ο.π., υποσ. 8.

μέλη, χωρίς όμως να τα υποχρεώνει, να προβλέπουν την απαλλαγή ορισμένων κατηγοριών ιδρυμάτων. Επομένως, αν λόγω των περιστάσεων που επικρατούν σε ένα κράτος μέλος δεν είναι δυνατός ο καθορισμός των κατάλληλων κριτηρίων για την πρόσφορη διάκριση μεταξύ των κατηγοριών ιδρυμάτων, θα πρέπει να υποχρεωθούν όλα τα ενδιαφερόμενα ιδρύματα να καταβάλλουν την αμοιβή που προβλέπεται στην Οδηγία (σκέψη 40).

Με βάση τις παραπάνω σκέψεις το Δικαστήριο αναγνώρισε ότι το συγκεκριμένο κράτος μέλος, απαλλάσσοντας όλες τις κατηγορίες ιδρυμάτων Δημόσιου Δανεισμού από την υποχρέωση καταβολής της αμοιβής που οφείλεται στο δημιουργό για το Δημόσιο Δανεισμό, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τα άρθρα 1 και 5 της Οδηγίας 92/100 (Άρθρα 1 και 6 Οδηγίας 2006/115) (σκέψη 42).

Ο Ν. 2121/1993

Στην αρχική ρύθμιση του Ν.2121/1993 (Άρθρο 3 παρ. 1 στοιχείο δ), η εξουσία θέσης σε κυκλοφορία περιελάμβανε την εκμίσθωση και το Δημόσιο Δανεισμό. Το ισχύον Άρθρο 3 παρ. 1 στοιχείο ε (όπως αντικαταστάθηκε με το Άρθρο 81 παρ. 1 Ν. 3057/2002) προβλέπει ευθέως την αντίστοιχη διάταξη της Οδηγίας 92/100 και έτσι το δικαίωμα εκμίσθωσης και Δημόσιου Δανεισμού αναγνωρίζονται ρητά ως χωριστά δικαιώματα/εξουσίες ανεξάρτητα από το δικαίωμα διανομής.

Η εξουσία εκμίσθωσης και Δημόσιου Δανεισμού ως στοιχείο του περιουσιακού δικαιώματος παραμένει στο δημιουργό και μετά τη μεταβίβαση της κυριότητας των υλικών φορέων που ενσωματώνουν το έργο του, Άρθρο 17 Ν. 2121/1993. Επομένως, όποιος αγοράζει ένα βιβλίο ή μία βιντεοταινία δεν μπορεί να τα δανείζει δημόσια ή να την εκμισθώνει σε αντίστοιχα χωρίς την άδεια του δημιουργού τους.

Οι όροι «εκμίσθωση» και «δημόσιος δανεισμός» νοούνται σύμφωνα με τα οριζόμενα στην Οδηγία 2006/115. Η «εκμίσθωση» έχει την έννοια της διάθεσης προς χρήση πρωτοτύπων και αντιγράφων έργων για περιορισμένο χρονικό διάστημα και για άμεσο ή έμμεσο οικονομικό ή εμπορικό όφελος (Άρθρο 2 παρ. 1 στοιχείο α της Οδηγίας 2006/115). Το δικαίωμα εκμίσθωσης δεν έχει πρακτική εφαρμογή στις βιβλιοθήκες, γιατί συνήθως τα κέντρα πληροφόρησης δεν διαθέτουν έργα για άμεσο ή έμμεσο εμπορικό ή οικονομικό όφελος. Αντίθετα, σύμφωνα με όσα προαναφέρθηκαν, ο δανεισμός έχει την έννοια της διάθεσης προς χρήση για περιορισμένο χρονικό διάστημα, όχι όμως για άμεσο ή έμμεσο οικονομικό ή εμπορικό όφελος, όταν γίνεται από ιδρύματα που είναι ανοιχτά στο κοινό

(Άρθρο 2 παρ. 1 στοιχείο β της Οδηγίας 2006/115). Δεν καταλαμβάνεται ο δανεισμός μεταξύ ιδιωτών και ατόμων του φιλικού περιβάλλοντος.

Η Οδηγία χρησιμοποιεί τον όρο «δανεισμός» χωρίς το επίθετο «δημόσιος» που αναφέρεται στην εθνική νομοθεσία. Η διαφοροποίηση αυτή δεν είναι ουσιαστική, αφού ο εθνικός νόμος παραπέμπει στη σχετική Οδηγία, η οποία χρησιμοποιεί τον όρο «δημόσιος δανεισμός» στο Άρθρο 6 που επιτρέπει παρεκκλίσεις από το αποκλειστικό δικαίωμα.

Η έκφραση «για περιορισμένο χρονικό διάστημα» υποδηλώνει ότι το αντικείμενο προστασίας πρέπει να επιστραφεί ύστερα από κάποιο χρονικό διάστημα, έτσι ώστε να υπάρχει διάκριση από την πώληση ή τη δωρεά που αποτελούν μορφές διάθεσης προς χρήση για απεριόριστο χρονικό διάστημα. Με βάση τον παραπάνω ορισμό τα στοιχεία που οριοθετούν το πεδίο εφαρμογής του δικαιώματος δανεισμού είναι: α) χρήση για περιορισμένο χρονικό διάστημα β) μη άμεσο ή έμμεσο οικονομικό όφελος και γ) η διάθεση προς χρήση να γίνεται από ιδρύματα που είναι ανοιχτά στο κοινό, όπως δημόσιες και πανεπιστημιακές βιβλιοθήκες, βιβλιοθήκες σχολείων ή άλλων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, ιδιωτικές βιβλιοθήκες που δανείζουν βιβλία ή άλλο υλικό στο κοινό ή στα μέλη τους.

Η εθνική νομοθεσία προβλέπει ρητά ότι το δικαίωμα δανεισμού δεν εφαρμόζεται στα έργα αρχιτεκτονικής και τα έργα εφαρμοσμένων τεχνών. Η εξαίρεση για τα έργα της πρώτης κατηγορίας γίνεται για λόγους κοινωνικούς, ιδίως για να μην έχει το δικαίωμα ο αρχιτέκτονας να απαγορεύσει στον ιδιοκτήτη τη δωρεάν παραχώρηση χρήσης με μορφή δανεισμού της κατοικίας του, ενώ για τα έργα εφαρμοσμένων τεχνών ο δανεισμός φαίνεται να έχει περιορισμένη πρακτική σημασία.

Διευκρινίζεται ότι η ανάγνωση βιβλίων και εντύπων εντός της βιβλιοθήκης δεν εμπίπτει στην έννοια του δανεισμού.

Θα πρέπει να παρατηρηθεί ότι, μέχρι την ψήφιση του Ν. 4481/2017, η εθνική νομοθεσία δεν χρησιμοποίησε το Άρθρο 6 της Οδηγίας 2006/115 που επιτρέπει στα κράτη μέλη να παρεκκλίνουν από το Δικαίωμα Δημόσιου Δανεισμού, με την προϋπόθεση ότι οι δημιουργοί λαμβάνουν αμοιβή, ούτε είχαν εξαιρεθεί από την πληρωμή ορισμένες κατηγορίες ιδρυμάτων, όπως οι δημόσιες ή πανεπιστημιακές βιβλιοθήκες.

Το Δικαίωμα Δημόσιου Δανεισμού αναγνωρίζεται επίσης στους ερμηνευτές ή εκτελεστές καλλιτέχνες, στους παραγωγούς φωνογραφημάτων και οπτικοακουστικών έργων, καθώς και στους ραδιοτηλεοπτικούς οργανισμούς. Σύμφωνα με το Άρθρο 33 Ν. 2121/1993 που αφορά τις ρυθμίσεις για τη σύμβαση έντυπης έκδοσης και τα δικαιώματα

του μεταφραστή, σε περίπτωση δανεισμού αντιτύπων από τρίτους, η αμοιβή για την παροχή της αναγκαίας άδειας κατανέμεται σε ίσα μέρη ανάμεσα στο δημιουργό και τον εκδότη (Άρθρο 33 παρ. 4 Ν. 2121/1993).

Στον Κανονισμό Λειτουργίας Βιβλιοθηκών δεν γίνεται καμία αναφορά στα πνευματικά δικαιώματα για τις βιβλιοθήκες που δανείζουν τεκμήρια που προέρχονται από τις συλλογές τους (ΥΑ 8300/2003 ΦΕΚ Β 1173).

Ο νόμος δεν προβλέπει την υποχρεωτική συλλογική διαχείριση για το Δικαίωμα Δημόσιου Δανεισμού. Έχουν όμως χορηγηθεί σε οργανισμούς συλλογικής διαχείρισης εγκρίσεις λειτουργίας από το Υπουργείο Πολιτισμού που καταλαμβάνουν όλες σχεδόν τις κατηγορίες δικαιούχων. Το Δικαίωμα Δημόσιου Δανεισμού πρακτικά μπορεί να ασκηθεί ανάλογα με την εκάστοτε περίπτωση από τον Οργανισμό Συλλογικής Διαχείρισης Έργων Λόγου, από τους οργανισμούς δημιουργών έργων των εικαστικών τεχνών και φωτογραφιών, των μουσικοσυνθετών, των δημιουργών θεατρικών και οπτικοακουστικών έργων, καθώς και από ορισμένους οργανισμούς συλλογικής διαχείρισης συγγενικών δικαιωμάτων (ανάλογα με το προστατευόμενο αντικείμενο) Οι οργανισμοί συλλογικής διαχείρισης, καθώς και οι δικαιούχοι πνευματικών και συγγενικών δικαιωμάτων έχουν πλήρη ελευθερία να ασκήσουν το δικαίωμα αυτό, εφόσον το επιθυμούν.

Ας σημειωθεί ότι δεν υπάρχει ελληνική νομολογία ως προς το δικαίωμα αυτό το οποίο στην πραγματικότητα εφαρμόζεται σε περιορισμένη έκταση¹¹.

Στην Έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το δικαίωμα δανεισμού στην Ευρωπαϊκή Ένωση που καταρτίστηκε δυνάμει του Άρθρου 5 παρ. 4 της Οδηγίας 92/100, αναφέρεται ότι ο τρόπος με τον οποίο τα περισσότερα κράτη μέλη μετέφεραν τις κοινοτικές ρυθμίσεις στο εσωτερικό δίκαιο συνιστά βελτίωση σε σχέση με την προστασία που παρεχόταν για τις δραστηριότητες του Δημόσιου Δανεισμού πριν από την Οδηγία 92/100. Ωστόσο διαπιστώνεται στην Έκθεση ότι μόνο μερική εναρμόνιση έχει επιτευχθεί και ότι τα νομοθετικά μέτρα που εφαρμόζονται από τα κράτη μέλη ποικίλλουν σε σημαντικό βαθμό. Τα κράτη μέλη τήρησαν τις ελάχιστες υποχρεώσεις τους, όσον αφορά το Άρθρο 5, κυρίως

¹¹ Αντίθετα, σχετικά με το δικαίωμα εκμίσθωσης έχει κριθεί ότι ο αγοραστής βιντεοκασέτας που περιέχει οπτικοακουστικό έργο δεν δικαιούται να την εκμισθώνει χωρίς την άδεια του δημιουργού, καθόσον με την αγορά του υλικού φορέα απέκτησε δικαίωμα κυριότητα επ' αυτού, αλλά όχι και δικαίωμα εκμετάλλευσης του ενσωματωμένου πνευματικού έργου, ΠΠρΑθ 12729/1997, ΔΕΕ 1997, σ. 829 = ΕΕυρΔ 1997, σ. 1043επ. με σχόλια Χ. Μπουσουλέγκα.

σε σχέση με την καταβολή αμοιβής στους δημιουργούς. Ενόψει των νέων τεχνολογιών που χρησιμοποιούνται από τους δανειστικούς φορείς και ιδίως από τις δημόσιες βιβλιοθήκες, όπου σε πολλές περιπτώσεις τα νέα τεχνολογικά μέσα βρίσκονται σε πειραματικό στάδιο, η Επιτροπή τήρησε στάση αναμονής ως προς τη λειτουργία του Δικαιώματος Δημόσιου Δανεισμού. Η βασική δυσκολία έγκειται στο γεγονός ότι δεν είναι εύκολο να εκτιμηθεί κατά πόσο ο παραδοσιακός δημόσιος δανεισμός από τις βιβλιοθήκες θα αντικατασταθεί από νέες μορφές διάθεσης σε απευθείας σύνδεση που δεν μπορούν να καλυφθούν από την Οδηγία 2006/115. Η Έκθεση καταλήγει ότι η Επιτροπή θα συνεχίσει να εξετάζει την εφαρμογή του Δικαιώματος Δημόσιου Δανεισμού ενόψει των νέων τεχνολογιών με σκοπό να αξιολογήσει την ενδεχόμενη ανάγκη περαιτέρω δράσης στον τομέα αυτό.

Στην προαναφερθείσα Έκθεση η Ελλάδα συγκαταλέγεται μεταξύ των κρατών μελών που δεν έχουν καταβάλει καμία αμοιβή στους δικαιούχους για το Δικαίωμα Δημόσιου Δανεισμού. Ενόψει της κατάστασης αυτής, πέρα από την επίσημη καταγραφή των βιβλιοθηκών που δανείζουν βιβλία, φωνογραφήματα, ταινίες, DVD ή άλλους υλικούς φορείς¹², είναι σκόπιμο να προσδιορισθεί με ακρίβεια το υλικό το οποίο αποτελεί αντικείμενο δανεισμού και στη συνέχεια να γίνει ένας διάλογος μεταξύ των δικαιούχων και των εκπροσώπων των βιβλιοθηκών με σκοπό να βρεθεί μία πρακτική λύση που να εξισορροπήσει όλα τα συμφέροντα.

Ο διαδανεισμός μεταξύ βιβλιοθηκών είναι μία πρακτική που συχνά ακολουθείται, κυρίως όταν τα βιβλία είναι δυσεύρετα. Ο διαδανεισμός βιβλίων ή εντύπων, καθώς και διδακτορικών διατριβών ή διπλωματικών εργασιών, μεταξύ βιβλιοθηκών για συμβουλευτική επί τόπου χρήση από τους αναγνώστες δεν εμπίπτει στην έννοια του Δημόσιου Δανεισμού. Σύμφωνα με την αιτιολογική σκέψη 10 τελευταίο εδάφιο της Οδηγίας 2006/115 ο δανεισμός κατά την έννοια της Οδηγίας αυτής δεν καλύπτει τη διάθεση μεταξύ ιδρυμάτων ανοιχτών στο κοινό. Ο διαδανεισμός μεταξύ βιβλιοθηκών για τις δικές τους ανάγκες επιτρέπεται από τη νομοθεσία.

Η ανταλλαγή ψηφιακού περιεχομένου (π.χ. ηλεκτρονικά περιοδικά) σε μορφή ηλεκτρονική μεταξύ βιβλιοθηκών ή άλλων κέντρων πληροφόρησης εμπίπτει κυρίως στο δικαίωμα αναπαραγωγής και παρουσίασης στο κοινό και θα πρέπει να γίνεται σύμφωνα με τους όρους που προβλέπονται στη σύμβαση με τον εκδότη. Αν δηλαδή η σύμβαση

¹² Βλ. την Έρευνα των Βιβλιοθηκών της Ελλάδας 2014, Ελληνική Στατιστική Αρχή, www.statistics.gr

επιτρέπει την ηλεκτρονική διάθεση, η πράξη αυτή είναι δυνατή, εφόσον γίνεται σύμφωνα με τους προβλεπόμενους συμβατικούς όρους. Αν το περιεχόμενο έχει μορφή έντυπη δεν επιτρέπεται η σάρωση και η ηλεκτρονική διάθεσή του, εκτός αν υπάρχει γραπτή άδεια από το δικαιούχο.

Σχετικά με το δικαίωμα ειδικής φύσης του κατασκευαστή βάσης δεδομένων το Άρθρο 45^Α παρ. 2 τελευταίο εδάφιο του Ν. 2121/1993 προβλέπει ότι ο δανεισμός στο κοινό δεν συνιστά πράξη εξαγωγής ή επαναχρησιμοποίησης (βλ. και Άρθρο 7 παρ. 2 στοιχείο β τελευταίο εδάφιο της Οδηγίας 96/9). Γίνεται δεκτό ότι η διάταξη αυτή έχει σκοπό να καλύψει τη δραστηριότητα των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και των δημόσιων βιβλιοθηκών που θέτουν στη διάθεση των σπουδαστών και των ερευνητών το περιεχόμενο βάσεων δεδομένων. Θα πρέπει πάντως να παρατηρηθεί ότι οι όροι χρήσης ηλεκτρονικών βάσεων δεδομένων από βιβλιοθήκες καλύπτονται συνήθως από τη σχετική σύμβαση και κατά συνέπεια ο αποκλεισμός της εφαρμογής της προστασίας του δικαιώματος ειδικής φύσης για δανεισμό στο κοινό έχει περιορισμένο πεδίο εφαρμογής, κυρίως αφορά μη ηλεκτρονικές βάσεις δεδομένων, όπως έντυπα περιοδικά.

Πέρα από την ανάλυση αυτή θα πρέπει να σημειωθεί ότι οι νέες τεχνολογίες οδήγησαν σε νέες σύγχρονες υπηρεσίες που δίνουν τη δυνατότητα αναζήτησης καταλόγων σε ηλεκτρονική μορφή, ενώ στη συνέχεια τα βιβλία, κείμενα, DVD ή άλλο σχετικό υλικό αποτελούν αντικείμενο δανεισμού σε μορφή υλικού φορέα που αποστέλλεται στον παραλήπτη. Τέτοιες υπηρεσίες είναι ήδη γνωστές στο Ηνωμένο Βασίλειο, όπως αναδεικνύει η συλλογική βιβλιοθήκη, γνωστή με την ονομασία mybookgourbook, στην οποία μπορεί κάποιος να συνεισφέρει ορισμένα από τα δικά του βιβλία, στη συνέχεια να ζητήσει την online ανταλλαγή με τα βιβλία των άλλων χρηστών και η παραλαβή του υλικού φορέα να γίνει με το ταχυδρομείο ή άλλο παρόμοιο μέσο, έναντι καταβολής του τέλους αποστολής (πχ γραμματόσημο).

Ο Ν. 4481/2017

Με το Άρθρο 54 παρ. 3 στοιχείο α προστέθηκε στο Άρθρο 22 του Ν. 2121/1993, ο τίτλος του οποίου τροποποιείται σε «*Βιβλιοθήκες και αρχεία*», δεύτερη παράγραφος, «*η οποία ισχύει από τις 4.3.1993, ήτοι από την έναρξη ισχύος του Ν. 2121/1993*», ως εξής:

«Επιτρέπεται, χωρίς την άδεια του δημιουργού και χωρίς αμοιβή, ο δημόσιος δανεισμός έργων από τις βιβλιοθήκες των δημοσίων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων

πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (σχολικές βιβλιοθήκες) καθώς και από τις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες που είναι μέλη του Συνδέσμου Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών».

Στη συνέχεια στο Άρθρο 54 παρ. 3 στοιχείο β Ν. 4481/2017 προβλέπεται η έκδοση προεδρικού διατάγματος με σκοπό να καθοριστεί η αμοιβή και άλλες σχετικές λεπτομέρειες. Ειδικότερα προβλέπεται ότι «*Με προεδρικό διάταγμα το οποίο εκδίδεται μέσα σε ένα (1) έτος από την έναρξη ισχύος του παρόντος ύστερα από πρόταση των Υπουργών Εσωτερικών, Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων και Πολιτισμού και Αθλητισμού καθορίζονται η αμοιβή που λαμβάνουν οι δικαιούχοι για το δημόσιο δανεισμό, ο τρόπος και το σύστημα είσπραξης και διανομής της, το σύνολο των βιβλιοθηκών και φορέων, που εμπíπτουν στη ρύθμιση, με εξαίρεση τις βιβλιοθήκες της παρ. 2 του άρθρου 22 του Ν. 2121/1993, όπως προστίθεται με την περίπτωση α' της προηγούμενης παραγράφου, καθώς και κάθε σχετική λεπτομέρεια. Μέχρι την έκδοση του προεδρικού διατάγματος του προηγούμενου εδαφίου, οι δημόσιες βιβλιοθήκες, οι βιβλιοθήκες που ανήκουν σε Ν.Π.Δ.Δ. και σε Ν.Π.Ι.Δ., που εποπτεύονται από το Κράτος, οι δημοτικές βιβλιοθήκες, οι βιβλιοθήκες κοινωφελών ιδρυμάτων και οργανισμών, μορφωτικών ιδρυμάτων και αποστολών στην Ελλάδα καθώς και οι βιβλιοθήκες ιδιωτικών εκπαιδευτηρίων δεν καταβάλλουν αμοιβή για το δημόσιο δανεισμό».*

Στην Έκθεση της Επιστημονικής Υπηρεσίας της Βουλής αναφέρεται ότι με τη διάταξη του Άρθρου 54 παρ. 3 στοιχείο α Ν. 4481/2017 εφαρμόζεται παρέκκλιση από το αποκλειστικό δικαίωμα δανεισμού για τα δημόσια εκπαιδευτικά ιδρύματα πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (σχολικές βιβλιοθήκες) και ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες που είναι μέλη του Συνδέσμου Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών (δημόσια εκπαιδευτικά ιδρύματα που είναι μέλη του Συνδέσμου κατά την Αιτιολογική Έκθεση).

Σύμφωνα με την Αιτιολογική Έκθεση με τη διάταξη του Άρθρου 54 παρ. 3 στοιχείο α Ν. 4481/2017 μεταφέρεται το Άρθρο 6 της Οδηγίας 2006/115 που προβλέπει τη δυνατότητα παρέκκλισης από το αποκλειστικό δικαίωμα δανεισμού. Στην Έκθεση της Επιστημονικής Υπηρεσίας της Βουλής επισημαίνεται η νομολογία ΔΕΕ (βλ. παραπάνω), σύμφωνα με την οποία η απαλλαγή όλων των κατηγοριών ιδρυμάτων Δημόσιου Δανεισμού από την υποχρέωση καταβολής της αμοιβής που οφείλεται στους δημιουργούς για το δημόσιο δανεισμό συνιστά παράβαση της υποχρέωσης την οποία έχει το κράτος μέλος από τα Άρθρα 1 και 5 της Οδηγίας 92/100 (Άρθρα 1 και 6 Οδηγίας 2006/115). Παρατηρείται

επίσης στην ίδια Έκθεση ότι η αναδρομική εφαρμογή της διάταξης ενδέχεται να θίγει δικαιώματα αμοιβής των δημιουργών τα οποία δεν έχουν μέχρι σήμερα ικανοποιηθεί.

Προβληματισμός επίσης διατυπώνεται στην Έκθεση της Επιστημονικής Υπηρεσίας της Βουλής για τη συμβατότητα της μη καταβολής αμοιβής για τους δημιουργούς μέχρι την έκδοση του προεδρικού διατάγματος, τόσο με τις διατάξεις του δικαίου της ΕΕ, όσο και του εθνικού δικαίου που κατοχυρώνουν το δικαίωμα των δημιουργών να αμείβονται.

Προβληματισμός μπορεί να διατυπωθεί και ως προς τη διατήρηση του αποκλειστικού Δικαιώματος Δημόσιου Δανεισμού, σύμφωνα με τη διατύπωση του Ν. 2121/1993 (βλ. πχ Άρθρο 3 παρ. 1 στοιχείο 3) παράλληλα με την εξαίρεση υπέρ των ιδρυμάτων πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (σχολικές βιβλιοθήκες), καθώς και υπέρ των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών που είναι μέλη του Συνδέσμου Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. Σύμφωνα με το Άρθρο 6 παρ. 3 της Οδηγίας 2006/115, η εξαίρεση ορισμένων κατηγοριών ιδρυμάτων από την πληρωμή της αμοιβής προβλέπεται για τις περιπτώσεις που τα κράτη μέλη παρεκκλίνουν από το αποκλειστικό Δικαίωμα Δημόσιου Δανεισμού, σύμφωνα με τις παραγράφους 1 και 2 του Άρθρου 6 της Οδηγίας 2006/115. Οι διατάξεις αυτές, όπως αναπτύχθηκε παραπάνω, προβλέπουν παρέκκλιση από το αποκλειστικό δικαίωμα διανομής και καταβολή αμοιβής τουλάχιστον στο δημιουργό.

Ευρείες εξαιρέσεις ισχύουν στην Ισπανία και Πορτογαλία όσον αφορά τις βιβλιοθήκες, τα αρχεία και άλλα ιδρύματα που ανήκουν στο δημόσιο τομέα.

Καταβολή και υπολογισμός της αμοιβής για το Δημόσιο Δανεισμό

Γενικά η καταβολή και το διοικητικό κόστος της αμοιβής για το Δημόσιο Δανεισμό καλύπτονται από το κράτος, κεντρικά ή σε τοπικό επίπεδο ή γίνεται κατευθείαν από τις βιβλιοθήκες. Σε ορισμένες χώρες το κράτος ως ιδιοκτήτης βιβλιοθηκών καταβάλει το ποσό (πχ Αυστρία και Γερμανία). Στις Κάτω χώρες πληρώνουν οι ίδιες οι βιβλιοθήκες¹³.

Συνήθως οι ρυθμίσεις για τη χορήγηση αδειών και τη διανομή των αμοιβών αναλαμβάνονται από τους Οργανισμούς Συλλογικής Διαχείρισης εξ ονόματος των δημιουργών. Το καταβαλλόμενο ποσό αμοιβής υπολογίζεται, είτε σύμφωνα με τον αριθμό

¹³ Για τις πληροφορίες αυτές βλ. *Β. Στρακαντούνα - Γ. Κικκής*, «Ο διττός χαρακτήρας του δικαιώματος δημόσιου δανεισμού», Εισήγηση στο 19ο Συνέδριο Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών 2010, διαθέσιμη σε <https://lekythos.library.ucy.ac.cy/handle/10797/10770>.

των δανεισμών, είτε σύμφωνα με τον αριθμό των αντιτύπων που κατέχουν οι βιβλιοθήκες είτε με την κατανομή του συνολικής χρηματοδότησης στους δημιουργούς.

Το σύστημα του υπολογισμού με βάση τον αριθμό των δανεισμών εφαρμόζεται στο Ηνωμένο Βασίλειο, τη Σουηδία, τη Γερμανία, την Ισλανδία, την Εσθονία και τη Σλοβενία αλλά και το Ισραήλ. Τα τελευταία χρόνια οι διαδικασίες διευκολύνονται λόγω των στοιχείων που συλλέγονται από τα συστήματα ηλεκτρονικών υπολογιστών των βιβλιοθηκών.

Το σύστημα υπολογισμού με βάση τον αριθμό των αντιτύπων που κατέχουν οι βιβλιοθήκες εφαρμόζεται στη Δανία, στον Καναδά, την Αυστραλία, τη Νέα Ζηλανδία.

Η συσχέτιση των πληρωμών με τις αγορές βιβλίων είναι το σύστημα που εφαρμόζεται στη Γαλλία. Ο γαλλικός νόμος της 18^{ης} Ιουνίου 2003 εφαρμόζει το Δικαίωμα Δημόσιου Δανεισμού μόνο για τα βιβλία και αναγνωρίζει στους δημιουργούς ένα δικαίωμα εύλογης αμοιβής ακολουθώντας ένα μικτό σύστημα. Ένα τμήμα του δικαιώματος καταβάλλεται από το Κράτος με βάση τον αριθμό των εγγεγραμμένων χρηστών σε κάθε βιβλιοθήκη, ενώ ένα άλλο τμήμα βασίζεται στην τιμή πώλησης του βιβλίου και καταβάλλεται από νομικά πρόσωπα, όπως τοπικές οργανώσεις, παιδαγωγικά ιδρύματα, ενώσεις κλπ., τα οποία πληρώνουν τη σχετική αμοιβή κατά την αγορά των βιβλίων. Ο μηχανισμός αυτός είναι περίπλοκος, αλλά ορισμένες από τις αρχές του μπορεί να βοηθήσουν στην εξεύρεση κάποιας λύσης.

Στη Νορβηγία, το Υπουργείο Πολιτισμού διαπραγματεύεται ένα γενικό ποσό χρηματοδότησης με μια επιτροπή αντιπροσώπων των ενώσεων των δημιουργών και στη συνέχεια τα κονδύλια κατανέμονται μεταξύ των οργανώσεων, για να καταλήξουν στα μέλη τους με τη μορφή επιχορηγήσεων.

Κάθε σύστημα Δημόσιου Δανεισμού έχει τους δικούς του κανόνες σχετικά με το ποιος μπορεί να είναι δικαιούχος αμοιβής. Στις σκανδιναβικές χώρες επιλέγουν ως πολιτική να περιορίζουν την αποζημίωση στους συγγραφείς που γράφουν στις γλώσσες τους με σκοπό να ενθαρρύνεται η συγγραφή λογοτεχνικών ιδίως κειμένων στην εθνική γλώσσα. Στη Γερμανία, Ολλανδία, Αυστρία και τα λοιπά κράτη της ΕΕ δε γίνονται διακρίσεις με βάση την υπηκοότητα των συγγραφέων. Το βρετανικό σύστημα είναι ανοικτό στους δημιουργούς που κατοικούν στις χώρες του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου.

Τα κράτη μέλη δεν θα πρέπει να προβαίνουν σε διακρίσεις μεταξύ των κοινοτικών δικαιούχων λόγω ιθαγένειας, πχ για την Ελλάδα δεν θα πρέπει να περιορίζονται στην πληρωμή μόνο των ελλήνων σε βάρος υπηκόων άλλων κρατών μελών.

Δανεισμός αντιγράφου βιβλίου σε ψηφιακή μορφή (Υπόθεση C-174/15)

Ιδιαίτερη σημασία έχει η απόφαση ΔΕΕ της 10^{ης} Νοεμβρίου 2016 στην υπόθεση C-174/15 (Vereniging Openbare Bibliotheken κατά Stichting Leenrecht)¹⁴ σχετικά με το δανεισμό αντιγράφου βιβλίου σε ψηφιακή μορφή.

Η Ολλανδία είναι μια χώρα που έχει κάνει χρήση της εξαίρεσης του Άρθρου 6 της Οδηγίας 2006/115 και επιτρέπει το Δημόσιο Δανεισμό βιβλίων χωρίς προηγούμενη άδεια των δικαιούχων, αλλά έναντι εύλογης αμοιβής. Η ένωση ολλανδικών βιβλιοθηκών θεώρησε ότι η εξαίρεση καλύπτει όχι μόνο τα έντυπα, αλλά και τα ψηφιοποιημένα βιβλία και επομένως οι ολλανδικές βιβλιοθήκες δάνειζαν ηλεκτρονικά βιβλία από τις συλλογές τους, με το σύστημα «ένα αντίγραφο ανά χρήστη» (one copy, one user), σύμφωνα με το οποίο κάθε χρήστης της βιβλιοθήκης είχε τη δυνατότητα να καταφορτώνει ένα ψηφιακό αντίγραφο ενός βιβλίου, αρκεί μέχρι τη λήξη της προβλεπόμενης διάρκειας δανεισμού να αποκλείεται η δυνατότητα -μέσω τεχνολογικών μέτρων- να καταφορτώνεται νέο ψηφιακό αντίγραφο του ίδιου βιβλίου από άλλον χρήστη.

Σε σχετικό προδικαστικό ερώτημα για τη συμβατότητα της ρύθμισης αυτής με την εξαίρεση του Άρθρου 6 της Οδηγίας 2006/115, το ΔΕΕ απεφάνθη ότι ο όρος «δανεισμός» στο πλαίσιο των διατάξεων της Οδηγίας 2006/115/EK καλύπτει το δανεισμό αντιγράφου βιβλίου σε ψηφιακή μορφή, οσάκις ο δανεισμός αυτός πραγματοποιείται με την τοποθέτηση του αντιγράφου αυτού στον διακομιστή δημόσιας βιβλιοθήκης και της παροχής στον χρήστη της δυνατότητας να αναπαραγάγει το εν λόγω αντίγραφο μέσω μεταφόρτωσης στον δικό του υπολογιστή. Έγινε δεκτό ότι μόνον ένα αντίγραφο μπορεί να μεταφορτωθεί κατά τη διάρκεια της περιόδου δανεισμού, ενώ με τη λήξη της περιόδου αυτής, το αντίγραφο που έχει μεταφορτωθεί από τον εν λόγω χρήστη δεν μπορεί πλέον να χρησιμοποιηθεί από αυτόν. Το ΔΕΕ διευκρίνισε ότι σε κάθε περίπτωση το εν λόγω αντίγραφο που διατίθεται από τη δημόσια βιβλιοθήκη πρέπει να έχει τεθεί σε κυκλοφορία με πρώτη πώληση ή με κατ' άλλον τρόπο πρώτη μεταβίβαση της κυριότητας του

¹⁴ Απόφαση της 10ης Νοεμβρίου 2016, ECLI:EU:C:2016:856 = ΧρΙΔ 2017, σ. 130 με σχόλια Ε. Βαγενά.

αντιγράφου αυτού εντός της Ένωσης από τον δικαιούχο του δικαιώματος διανομής στο κοινό ή με τη συγκατάθεσή του.

Ενδιαφέρουσα είναι η θέση του Δικαστηρίου σύμφωνα με την οποία κρίθηκε ότι τα συγκεκριμένα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης έχουν χαρακτηριστικά παρεμφερή, κατ' ουσίαν, με αυτά του δανεισμού έντυπων έργων, στον βαθμό που, αφενός, ο περιορισμός των ταυτόχρονων δυνατοτήτων μεταφόρτωσης σε ένα μόνον αντίγραφο συνεπάγεται ότι η ικανότητα δανεισμού της οικείας βιβλιοθήκης δεν υπερβαίνει αυτήν που θα είχε σε σχέση με ένα έντυπο έργο και στον βαθμό που, αφετέρου, ο δανεισμός αυτός δεν πραγματοποιείται παρά μόνο για χρονικώς περιορισμένη διάρκεια.

Με τη θέση του ΔΕΕ όπως διατυπώθηκε στην υπόθεση C-174/15 φαίνεται να συμπίπτει και η άποψη της IFLA (International Federation of Libraries Associations and Institutions). Στη διακήρυξη της IFLA της 29ης Απριλίου 2016 για το Δημόσιο Δανεισμό γίνεται δεκτό ότι η έννοια του Δημόσιου Δανεισμού στη νομοθεσία της ΕΕ αφορά, τόσο τα βιβλία σε έντυπο υλικό, όσο και τα βιβλία σε ψηφιακή μορφή.

Βεβαίως, η εμβέλεια της νομολογίας αυτής περιορίζεται στα συγκεκριμένα πραγματικά περιστατικά, αλλά είναι εμφανής η τάση του ΔΕΕ να επιχειρεί μια διεύρυνση του ρυθμιστικού πεδίου της Οδηγίας, η οποία σε κάθε περίπτωση για την ασφάλεια του δικαίου είναι ορθότερο να θεσμοθετηθεί νομοθετικά στο πλαίσιο της επιχειρούμενης προσαρμογής των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας στην ψηφιακή ενιαία αγορά¹⁵.

Συμπέρασμα

Από την παραπάνω ανάπτυξη συνάγεται ότι σύμφωνα με την ισχύουσα στην Ελλάδα νομοθεσία (Άρθρο 3 παρ. 1 περ. ε' Ν. 2121/1993) το Δικαίωμα Δημόσιου Δανεισμού εξακολουθεί και αποτελεί απόλυτο και αποκλειστικό δικαίωμα του δημιουργού, επομένως κάθε δημόσιος δανεισμός προϋποθέτει την προηγούμενη άδεια του δημιουργού. Ωστόσο, η πρόβλεψη έκδοσης Προεδρικού Διατάγματος με το Άρθρο 54 παρ. 3 β' του Ν. 4481/2017, οδηγεί στη σκέψη ότι ο έλληνας νομοθέτης επέλεξε σιωπηρά την επιτρεπόμενη από το Άρθρο 6 παρ. 1 της Οδηγίας 2006/115/EK παρέκκλιση από το αποκλειστικό δικαίωμα.

Εναπομένει πλέον να καθοριστούν οι όροι και προϋποθέσεις είσπραξης της αμοιβής αυτής με σκοπό την εξασφάλιση των δικαιωμάτων των δημιουργών και

¹⁵ Βλ. Πρόταση Οδηγίας 14.9.2016 COM(2016) 593 final.

παράλληλα να εξυπηρετείται η αποστολή των βιβλιοθηκών στη διάδοση της συγγραφικής δραστηριότητας και την προαγωγή του πολιτισμού.

Δημόσιες Βιβλιοθήκες

Στην παρούσα ενότητα καταγράφεται το θεσμικό πλαίσιο, οι υποδομές και εν γένει το περιβάλλον λειτουργίας των ΔΒ. Η καταγραφή αυτή αποσκοπεί να αναδείξει το περιβάλλον, το επιδιωκόμενο κοινό, το εύρος και την αποτελεσματικότητα των υπηρεσιών Δημόσιου Δανεισμού που παρέχουν οι ΔΒ. Κρίνεται ότι, αυτές οι πληροφορίες είναι απαραίτητες για την εξαγωγή ασφαλών συμπερασμάτων έτσι ώστε, λαμβάνοντας υπόψη την ιδιαιτερότητα και τη βαρύτητα του σκοπού των ΔΒ και με σεβασμό των δικαιωμάτων κάθε εμπλεκόμενου φορέα ή προσώπου σε αυτό, να διασφαλίζεται η πλήρης νομιμότητα στην υλοποίηση των υπηρεσιών τους.

Τονίζεται ότι σε καμία περίπτωση η έκθεση δεν αποτελεί εργαλείο αξιολόγησης των λειτουργικών δομών και του προσωπικού των ΔΒ.

Θεσμικό πλαίσιο λειτουργίας, σκοπός και εμβέλεια

Το ΥΠΠΕΘ εποπτεύει σαράντα έξη (46) ΔΒ εκ των οποίων οι σαράντα πέντε (45) λειτουργούν ως ΝΠΔΔ. Ο σκοπός, οι στόχοι, η οργάνωση και εν γένει οι λειτουργίες τους καθορίζονται από θεσμικό πλαίσιο που αποτελείται από το νόμο 3149/2003 ΦΕΚ 141, 10/6/2003, τον Κανονισμό Λειτουργίας (ΚΑ.Λ.ΒΙΒ.) ΦΕΚ 1173, τ. Β, 20/8/2003 και τον Εσωτερικό Οδηγό Λειτουργίας.

- Είκοσι εννέα (29) εξ αυτών έχουν χαρακτηριστεί ως *Κεντρικές*, λειτουργούν σε επίπεδο Διεύθυνσης και διοικούνται από το Διευθυντή και πενταμελές Εφορευτικό Συμβούλιο (Ε.Σ.).
- Δέκα έξη (16) λειτουργούν σε επίπεδο τμήματος και διοικούνται από προϊστάμενο και αντίστοιχα πενταμελές εφορευτικό συμβούλιο.
- Επιπροσθέτως, 10 από τις 45 ΔΒ έχουν χαρακτηριστεί ως *Ιστορικές* δεδομένου ότι η λειτουργία τους υπερβαίνει τον ένα αιώνα και διαθέτουν σημαντικές παλαιές συλλογές.

- Τέλος, μεταξύ αυτών είναι και η *Κοργιαλένειος Βιβλιοθήκη Αργοστολίου*, η οποία λειτουργεί ως ΝΠΙΔ, επιχορηγείται από το ΥΠΠΕΘ και εποπτεύεται παράλληλα από το ΥΠΠΕΘ και το *Κοργιαλέναιο Διοικητικό Συμβούλιο Κεφαλληνίας*.

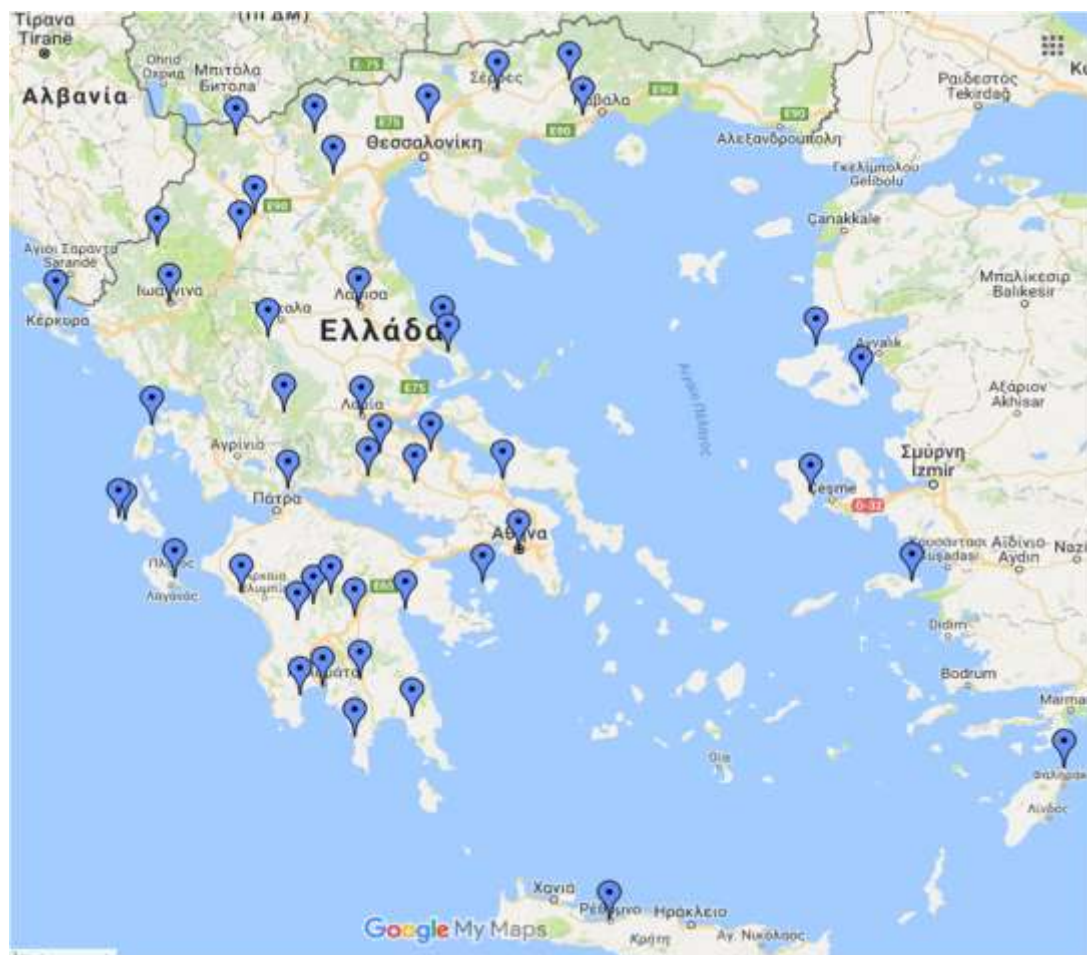
Οι ΔΒ, ως τοπικά κέντρα πληροφόρησης, αποσκοπούν στη διάθεση κάθε μορφής πληροφορίας και γνώσης χωρίς περιορισμούς και διακρίσεις. Θεωρούνται οι πύλες πρόσβασης των τοπικών κοινωνιών στη γνώση, παρέχουν τις απαραίτητες συνθήκες για διαβίου μάθηση, ανάπτυξη και αυτονομία της σκέψης, και προωθούν τον πολιτισμό και την κοινωνικοποίηση των μελών της τοπικής κοινωνίας και της ευρύτερης περιοχής. Αξίζει να σημειωθεί ότι το υπάρχον θεσμικό πλαίσιο, το οποίο είναι εναρμονισμένο με τις αρχές και κατευθυντήριες γραμμές της UNESCO και της IFLA (International Federation of Library Associations and Institutions) για τις βιβλιοθήκες, καθορίζει με σαφήνεια το σκοπό, τους επιμέρους στόχους και την οργανωτική τους δομή.

Η ύπαρξη, αδιάλειπτη και αποτελεσματική λειτουργία των ΔΒ μπορεί και πρέπει να αποτελεί σημαντικό μέσον για την ανάπτυξη της εκπαίδευσης και του πολιτισμού των πολιτών της περιοχής τους. Οι ΔΒ σε συνεργασία με δημιουργούς και άλλους εκπαιδευτικούς και πολιτιστικούς οργανισμούς οργανώνουν κάθε χρόνο δράσεις που παρουσιάζουν και αναδεικνύουν ένα ευρύ φάσμα δημιουργών και πνευματικών έργων. Δράσεις οι οποίες αναπτύσσονται και προσαρμόζονται στις ανάγκες των διαφορετικών ομάδων κοινού, ενώ δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στη ανάδειξη και προώθηση των τοπικών πολιτιστικών χαρακτηριστικών, έργων και πνευματικών δημιουργών.

Μεταξύ των υπηρεσιών που παρέχουν παραδοσιακά οι ΔΒ της χώρας στις τοπικές κοινωνίες είναι η υπηρεσία του Δημόσιου Δανεισμού. Σύμφωνα με τα ετήσια στοιχεία που κατατίθενται από τις ΔΒ στη *Διεύθυνση Εποπτείας και Ανθρώπινου Δυναμικού ΝΠΔΔ, ΝΠΙΔ και Αποκεντρωμένων Υπηρεσιών* του ΥΠΠΕΘ., τα τεκμήρια που κατά κανόνα δανείζονται είναι έντυπες μονογραφίες.

Όπως προκύπτει από τη χωροταξική κατανομή των Δ.Β. στην Εικόνα 1, οι ΔΒ παρέχουν τις υπηρεσίες τους στις περισσότερες περιφέρειες της χώρας, παρότι υπάρχουν περιφερειακές ενότητες, όπως αυτές τις Ξάνθης, Ροδόπης και Εύρου, στις οποίες δεν υφίστανται ΔΒ και εξυπηρετούνται μερικώς από κινητές μονάδες των πλησιέστερων ΔΒ Ενδεχομένως, σε μερικές από αυτές τις περιφερειακές ενότητες να λειτουργούν βιβλιοθήκες, οι οποίες όμως δεν εποπτεύονται από το ΥΠΠΕΘ. Οι βιβλιοθήκες αυτές

ενδέχεται να παρέχουν υπηρεσίες Δημόσιου Δανεισμού, περιστασιακά και σε πολύ μικρή κλίμακα.

Εικόνα 1. Χωροταξική κατανομή Δημοσίων Βιβλιοθηκών¹⁶.

Ο υφιστάμενος πληθυσμός στην εμβέλεια των ΔΒ προσεγγίζει το 1.820.000 κατοίκους και αντιστοιχεί στο 17% του πληθυσμού της χώρας. Παρά τη χωροταξική διασπορά των ΔΒ (Εικόνα 1), το ποσοστό του πληθυσμού που εμπίπτει στην εμβέλεια τους είναι πολύ μικρό. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι το 45% του πληθυσμού κατοικεί στην Περιφέρεια Αττικής και το Νομό Θεσσαλονίκης, όπου λειτουργούν μόνο Δημοτικές βιβλιοθήκες οι οποίες εποπτεύονται από τους αντίστοιχους Δήμους και όχι από το ΥΠΠΕΘ. Βεβαίως, στην περιφέρεια Αττικής εδρεύει και η Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος (ΕΒΕ) η οποία σύμφωνα με το Ν. 4452/2017 θα αναπτύξει ένα μικρό δανειστικό τμήμα. Όμως το

¹⁶ Ο χάρτης αυτός είναι ένα στιγμιότυπο από την [επιγραμμική μορφή του](http://infolibraries.gr), η οποία αναπτύχθηκε από το infolibraries.gr στο περιβάλλον του Google Maps.

τμήμα αυτό, λόγω της ιδιαιτερότητας και αναγκαιότητας του σκοπού της ΕΒΕ, δεν δύναται να καλύψει τις υπηρεσίες μια Δημόσιας ή Δημοτικής Βιβλιοθήκης.

Στελέχωση

Το προβλεπόμενο προσωπικό στο σύνολο των ΔΒ σύμφωνα με το νόμο 3149/2003 είναι 480 υπάλληλοι διαφόρων ειδικοτήτων, όπως παρατίθενται στον Πίνακα 1. Με την Κοινή Υπουργική Απόφαση 60694/ΣΤ5/30-04-2013 (ΑΔΑ ΒΕΝ59-ΗΗΙ), το 2013 καταργήθηκαν 91 κενές οργανικές θέσεις από σύνολο 317 κενών οργανικών θέσεων σε 39 από τις 45 ΔΒ. Οι συνέπειες αυτής της κατάργησης ήταν να δημιουργηθεί μία ανομοιόμορφη κατανομή ειδικοτήτων στις κενές οργανικές θέσεις μεταξύ των βιβλιοθηκών.

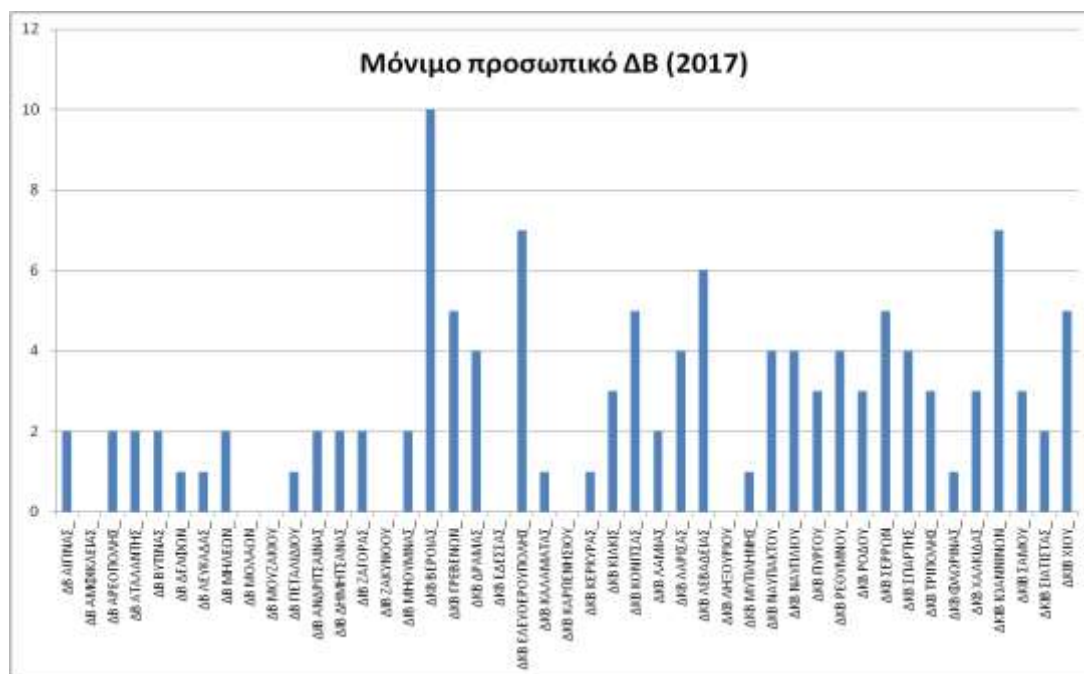
Πίνακας 1. Προβλεπόμενες κατηγορίες και κλάδοι προσωπικού Δημοσίων Βιβλιοθηκών σύμφωνα με το Ν. 3149/2003.

Κατηγορίες προσωπικού & κλάδοι ΔΒ	
Δημόσια Κεντρική (12 θέσεις)	Δημόσια (7 θέσεις)
<ul style="list-style-type: none"> • ΠΕ Βιβλιοθηκονόμων (2) • ΤΕ Διοικητικός-Λογιστικός (1) • ΤΕ Πληροφορικής (1) • ΤΕ Βιβλιοθηκονόμων (2) • ΔΕ Διοικητικών Γραμματέων (2) • ΔΕ Οδηγών (2) • ΥΕ Προσωπικού Καθαριότητας (1) • ΥΕ Φυλάκων-Νυκτοφυλάκων (1) 	<ul style="list-style-type: none"> • ΠΕ Βιβλιοθηκονόμων (1) • ΤΕ Διοικητικός-Λογιστικός (1) • ΤΕ Πληροφορικής (1) • ΤΕ Βιβλιοθηκονόμων (2) • ΔΕ Διοικητικών Γραμματέων (1) • ΥΕ Προσωπικού Καθαριότητας (1)
<ul style="list-style-type: none"> ○ Ιστορική (επιπροσθέτως 2 θέσεις) <ul style="list-style-type: none"> ▪ ΠΕ Φιλοσοφικών Σχολών ή Κλάδος ΠΕ Ιστορικών (1) ▪ ΥΕ Φυλάκων-Νυκτοφυλάκων (1) 	

Αναφορικά με τη στελέχωση των ΔΒ και σύμφωνα με τα στοιχεία του μηνός Μαρτίου 2017 από το Τμήμα Α' Ανθρώπινου Δυναμικού ΝΠΔΔ και Αποκεντρωμένων Υπηρεσιών του ΥΠ.Π.Ε.Θ., από τους 169 υπαλλήλους που υπηρετούσαν στις ΔΒ οι 121 είναι μόνιμοι και ΙΔΑΧ, ενώ 48 (40%) είναι αποσπασμένοι εκπαιδευτικοί. Επίσης, υπάρχουν βιβλιοθήκες που δεν διαθέτουν καθόλου μόνιμο προσωπικό. Από τους 121 μόνιμους υπαλλήλους μόνο 54 (45%) είναι βιβλιοθηκονόμοι.

Στην Εικόνα 2 απεικονίζεται ο υφιστάμενος αριθμός των μόνιμων υπαλλήλων ανά βιβλιοθήκη, ενώ στην Εικόνα 3 απεικονίζεται η υφιστάμενη κατανομή των μόνιμων

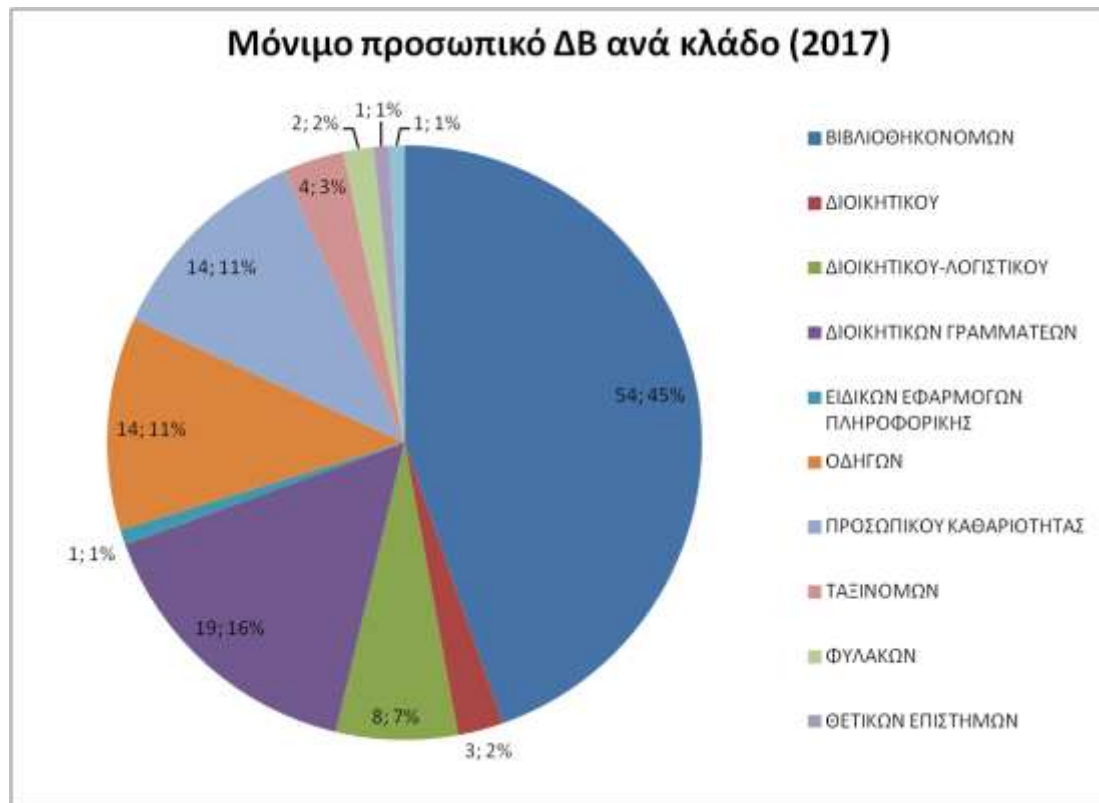
υπαλλήλων ανά ειδικότητα στο σύνολο των βιβλιοθηκών. Σύμφωνα με τα στοιχεία της Εικόνα 2, σε επτά ΔΒ (15%) δεν υπάρχει μόνιμο προσωπικό. Αυτές οι ΔΒ λειτουργούν με αποσπασμένους εκπαιδευτικούς πλεοναζόντων ειδικοτήτων στις αντίστοιχες περιφέρειες.

Εικόνα 2. Αριθμός μόνιμων υπαλλήλων ανά Δημοσία Βιβλιοθήκη. Δεν συμπεριλαμβάνεται η Κοργιαλένιος Βιβλιοθήκη Αργοστολίου.

Από τα στοιχεία αυτά γίνεται εμφανής η υποστελέχωση των ΔΒ, τόσο σε αριθμό όσο και σε εξειδικευμένο προσωπικό, καθώς και οι μεγάλες διαφορές μεταξύ τους. Σε ένα ποσοστό 15% η ανυπαρξία μόνιμου προσωπικού καθιστά τη λειτουργία τους, σύμφωνα με τις προβλέψεις του θεσμικού πλαισίου, σχεδόν αδύνατη. Είναι προφανές ότι η εικόνα αυτή απέχει αρκετά από τις κατευθυντήριες γραμμές της IFLA/UNESCO για την ανάπτυξη αποδοτικών και αποτελεσματικών δομών ΔΒ¹⁷.

¹⁷ [The Public Library Service: IFLA/ UNESCO Guidelines for Development \(2001\), IFLA Publications 97.](#)

Εικόνα 3. Κατανομή ειδικοτήτων μόνιμων υπαλλήλων στις 45 Δημόσιες Βιβλιοθήκες. Δεν συμπεριλαμβάνεται η Κοργιαλένειας Βιβλιοθήκη Αργοστολίου.

Είναι αξιοσημείωτο επίσης ότι ο αριθμός των προβλεπόμενων οργανικών θέσεων στις Δ.Β ουδέποτε καλύφθηκε σε ικανοποιητικό βαθμό. Ειδικότερα, την τελευταία δεκαετία όπου ο αριθμός των κενών οργανικών θέσεων συνεχώς αυξάνεται (το 2017 ανήλθαν στο 75% επί του συνόλου των προβλεπόμενων), η υποστήριξη των υπηρεσιών στις ΔΒ γίνεται όλο και πιο δύσκολη.

Οικονομικά στοιχεία

Ο ετήσιος προϋπολογισμός των ΔΒ καθορίζεται από το Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων και συνίσταται από την τακτική επιχορήγηση και τις πιστώσεις των έργων του εθνικού σκέλους του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ). Ειδικότερα, οι δαπάνες για την αγορά τεκμηρίων εντάσσονται σε έργα του ΠΔΕ, τα οποία όμως δεν αφορούν αποκλειστικά την ανάπτυξη των συλλογών τους, αλλά ένα μεγάλο εύρος αντικειμένων που περιλαμβάνουν τόσο τις διαδικασίες διαχείρισης και συντήρησης των συλλογών τους, όσο και δαπάνες αγοράς εξοπλισμού μηχανοργάνωσης και επίπλων.

Στον Πίνακα 2 παρατίθενται οικονομικά στοιχεία των ΔΒ που αφορούν τις επιχορηγήσεις που έλαβαν και τα έργα ΠΔΕ που υλοποίησαν τα έτη 2015, 2016 και 2017. Οι τίτλοι των σχετικών έργων ΠΔΕ με αγορά τεκμηρίων που περιλαμβάνονται στον Πίνακα 2 είναι ενδεικτικοί του εύρους των αντικειμένων που καλύπτουν τα έργα αυτά. Αξίζει να σημειωθεί ότι από αυτά τα στοιχεία δεν προκύπτουν άμεσα τα ποσά που δαπανήθηκαν για αγορά τεκμηρίων. Από δείγμα στοιχείων απολογισμών των ΔΒ εκτιμάται ότι τα ποσά που δαπανήθηκαν για αγορά έντυπων τεκμηρίων προσεγγίζει το 50% της προβλεπόμενης ετήσιας πίστωσης του έργου. Επίσης, αν ληφθεί υπόψη ότι κατά τα έτη 2010 έως και 2014 οι αγορές τεκμηρίων από τις ΔΒ ήταν ελάχιστες, εκτιμάται ότι το ποσοστό που θα δαπανάται για αγορά τεκμηρίων στο μέλλον θα φθίνει για να καλυφθούν ανάγκες των λοιπών αντικειμένων που προβλέπονται στο έργο.

Πίνακας 2. Οικονομικά στοιχεία ΔΒ.

Έτος	Επιχορήγηση	ΠΔΕ, ----- διαμορφωθείσα ετήσια πίστωση	ΠΔΕ έργων που περιλαμβάνουν αγορά τεκμηρίων, ----- διαμορφωθείσα ετήσια πίστωση	ΠΔΕ έργων που περιλαμβάνουν αγορά τεκμηρίων, ----- Τίτλος
2015	264.385,8	474.313,28	145.000	ΑΓΟΡΑ, ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ (ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ, ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗ, ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ, ΚΑΤΑΛΟΓΟΓΡΑΦΗΣΗ) ΠΑΛΑΙΩΝ ΚΑΙ ΝΕΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ, ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΩΝ, ΠΕΡΙΟΔΙΚΩΝ ΕΙΔΙΚΩΝ ΣΥΛΛΟΓΩΝ ΚΕΙΜΗΛΙΩΝ ΚΑΙ ΛΟΙΠΟΥ ΒΙΒΛΙΑΚΟΥ ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ (ΒΙΝΤΕΟ, CD-ROM, ΔΙΑΦΑΝΕΙΣ). ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ, ΜΗΧΑΝΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΠΑΣΗΣ ΦΥΣΕΩΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΩΝ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΩΝ ΑΝΑΓΚΩΝ (ΕΠΙΠΛΑ, ΗΛΕΚΤΡΙΚΟΜΗΧΑΝΟ-ΛΟΓΙΚΟΣ ΚΑΙ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟΣ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ, ΜΕΤΑΦΟΡΑ & ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΠΡΟΜΗΘΕΙΑ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΚΟΥ ΧΑΡΤΟΥ, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΩΝ ΚΑΙ ΛΟΙΠΑ
2016	291.836	848.029,98	464.116,89	ΑΓΟΡΑ, ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ (ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ, ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗ, ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ, ΚΑΤΑΛΟΓΟΓΡΑΦΗΣΗ) ΠΑΛΑΙΩΝ ΚΑΙ ΝΕΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ, ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΩΝ, ΠΕΡΙΟΔΙΚΩΝ ΕΙΔΙΚΩΝ ΣΥΛΛΟΓΩΝ ΚΕΙΜΗΛΙΩΝ ΚΑΙ ΛΟΙΠΟΥ ΒΙΒΛΙΑΚΟΥ ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ (ΒΙΝΤΕΟ, CD-ROM, ΔΙΑΦΑΝΕΙΣ). ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ, ΜΗΧΑΝΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΠΑΣΗΣ ΦΥΣΕΩΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΩΝ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΩΝ ΑΝΑΓΚΩΝ (ΕΠΙΠΛΑ, ΗΛΕΚΤΡΙΚΟΜΗΧΑΝΟ-ΛΟΓΙΚΟΣ ΚΑΙ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟΣ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ, ΜΕΤΑΦΟΡΑ & ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΠΡΟΜΗΘΕΙΑ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΚΟΥ ΧΑΡΤΟΥ, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΩΝ ΚΑΙ ΛΟΙΠΑ
2017	536.077	939.050	939.050	ΠΡΟΜΗΘΕΙΑ, ΥΛΙΚΟΤΕΧΝΙΚΟΣ & ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΥΠΟΔΟΜΩΝ, ΒΙΒΛΙΑΚΟΥ & ΑΡΧΕΙΑΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ

Όπως δείχνουν τα παραπάνω στοιχεία και παρά τον υπερδιπλασιασμό των προβλεπομένων πιστώσεων των έργων του ΠΔΕ που αφορούν την αγορά τεκμηρίων για τα έτη 2016 και 2017, οι διαθέσιμες πιστώσεις για το σύνολο των 45 ΔΒ δεν μπορούν να θεωρηθούν επαρκείς.

Συλλογές και Δημόσιος Δανεισμός

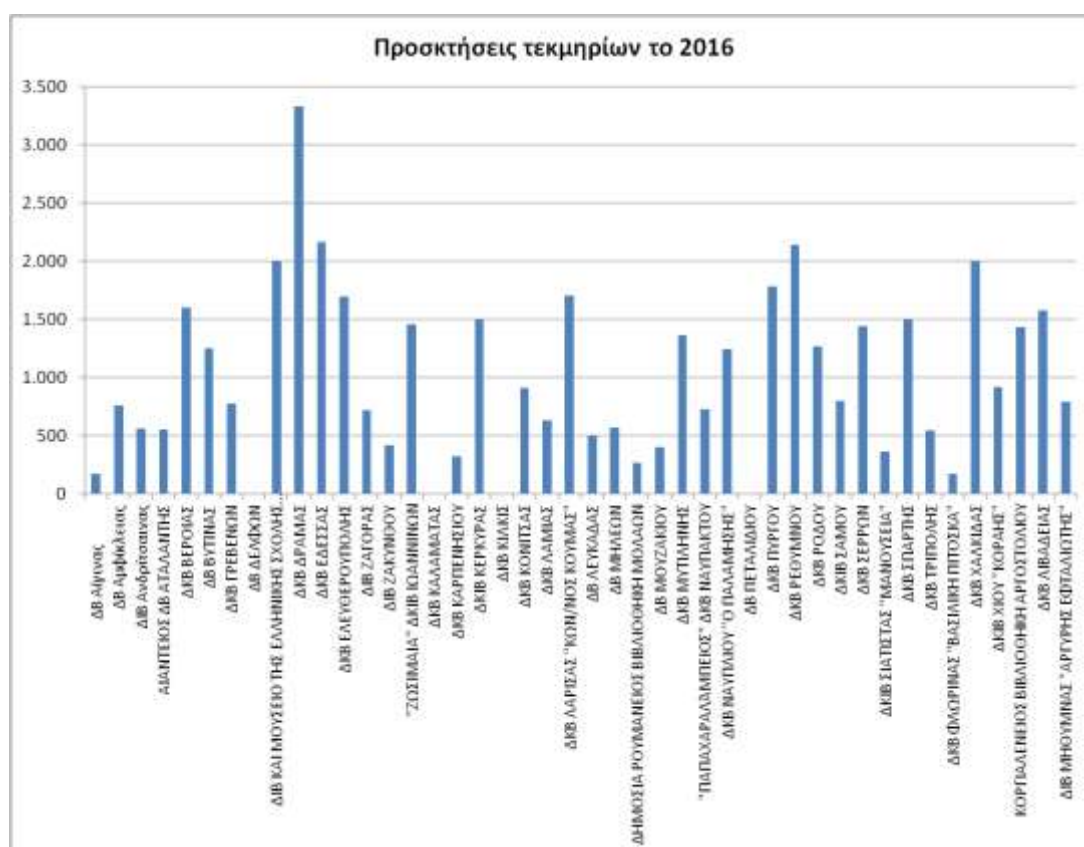
Για να διερευνηθεί η εικόνα που παρουσιάζουν οι ΔΒ σχετικά με τις συλλογές τους, τη χρήση τους και τους δανεισμούς τεκμηρίων που πραγματοποιούν, μελετήθηκαν δεδομένα του έτους 2016 όπως αυτά αποδόθηκαν στο *Τμήμα Γ' Βιβλιοθηκών της Διεύθυνσης Εποπτείας και Ανθρώπινου Δυναμικού ΝΠΔΔ, ΝΠΙΔ και Αποκεντρωμένων Υπηρεσιών του ΥΠΠΕΘ* που εποπτεύει τη λειτουργία τους. Τα στοιχεία προέρχονται από τις 46 ΔΒ, των οποίων η γεωγραφική κατανομή και στελέχωση παρουσιάστηκε στην προηγούμενη ενότητα. Σε ορισμένες περιπτώσεις (περίπου 6,5% επί του συνόλου) που δεν έχουν δοθεί τα σχετικά στοιχεία από ένα μικρό αριθμό βιβλιοθηκών μελετήθηκαν τα αντίστοιχα στοιχεία προηγούμενων ετών, τα οποία δεν παρατίθενται στην παρούσα μελέτη. Από τα στοιχεία αυτά προέκυψε ότι οι εν λόγω ΔΒ εμφανίζουν παρόμοια εικόνα με τις υπόλοιπες και δεν έχουν κάποια ιδιαιτερότητα που θα μπορούσε να διαφοροποιήσει τη συνολική εικόνα για το 2016. Σε κάθε περίπτωση και με δεδομένο ότι το δείγμα που αναλύεται υπερβαίνει το 93% του πληθυσμού των ΔΒ, τα στοιχεία που μελετήθηκαν κρίνονται επαρκή για να διασφαλίσουν την ορθότητα των συμπερασμάτων και να αποδώσουν την υφιστάμενη εικόνα των ΔΒ.

Συλλογές

Οι συλλογές των ΔΒ στην πλειοψηφία τους συνίστανται κυρίως από έντυπα τεκμήρια, τόσο σύγχρονα όσο και ιστορικά. Τα οπτικοακουστικά και ψηφιοποιημένα τεκμήρια αποτελούν ένα πολύ μικρό μέρος των συλλογών τους, ενώ τα ψηφιακά τεκμήρια, είτε μεμονωμένα τα οποία είναι αποθηκευμένα στις υποδομές τους, είτε επιγραμμικά προσβάσιμα (online) μέσω συνδρομών σπανίζουν. Κατά κανόνα, τα τεκμήρια που ανήκουν στη δανειστική συλλογή είναι σύγχρονες έντυπες εκδόσεις, που καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα γνωστικών πεδίων και απευθύνονται σε όλες τις ηλικίες και εκπαιδευτικές βαθμίδες. Τα τεκμήρια των συλλογών των περισσότερων ΔΒ, εκτός ελαχίστων εξαιρέσεων, αντιπροσωπεύουν ικανοποιητικά την τρέχουσα εκδοτική παραγωγή.

μικρός αριθμός των δανεισμών που πραγματοποιούνται στις δημόσιες βιβλιοθήκες, όπως παρουσιάζεται στην ενότητα του Δημόσιου Δανεισμού, να οφείλεται, μεταξύ άλλων, στον περιορισμένο αριθμό τεκμηρίων των δανειστικών συλλογών που διαθέτουν οι ΔΒ.

Το 2016, οι 44 από τις 46 ΔΒ προμηθεύτηκαν συνολικά 44.349 τεκμήρια, τα οποία στην πλειοψηφία τους αφορούσαν έντυπες εκδόσεις και εντάχθηκαν στη δανειστικές τους συλλογές (Εικόνα 5). Ο μέσος όρος προσκτήσεων είναι 1.008 τεκμήρια ανά βιβλιοθήκη, ενώ 4 από αυτές δεν προμηθεύτηκαν κανένα. Η ΔΚΒ Δράμας προμηθεύτηκε τα περισσότερα (3.335) τεκμήρια, τα οποία υπερβαίνουν κατά περίπου 50% την αμέσως επόμενη ομάδα βιβλιοθηκών που οι προμήθειες τους κυμάνθηκαν από 1.500 με 2.000 τεκμήρια. Αν οι προσκτήσεις αυτές επαναλαμβανόταν για μια σειρά ετών, ο αριθμός αυτός θα μπορούσε να θεωρηθεί ικανοποιητικός.

Εικόνα 5. Οι προσκτήσεις σε 44 από τις 46 ΔΒ το 2016.

Λόγω των πολύ μειωμένων προϋπολογισμών την περίοδο 2010 – 2014, οι ΔΒ δεν προμηθεύτηκαν τεκμήρια, ενώ προσπάθησαν να καλύψουν τα κεντά που δημιουργήθηκαν

στην πληρότητα των συλλογών τους τα έτη 2015, 2016 και 2017. Προβλέπεται δε ότι τα επόμενα έτη οι δαπάνες για τις προσκτήσεις τεκμηρίων θα μειωθούν προκειμένου να καλυφθούν άλλες ανάγκες σε υλικοτεχνική υποδομή. Τονίζεται ότι, με την πρακτική που ακολουθείται μέχρι σήμερα, οι προσκτήσεις τεκμηρίων εντάσσονται στο ίδιο ευρύ Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων το οποίο αφορά μια σειρά δαπανών, όπως αγορά, συντήρηση, καταλογογράφηση τεκμηρίων και εξοπλισμό υποστήριξης πάσης φύσεως λειτουργικών και οργανωτικών αναγκών (Πίνακας 2). Είναι σαφές ότι οι προσκτήσεις τεκμηρίων των ΔΒ θα πρέπει να αντιπροσωπεύουν τη σύγχρονη εκδοτική παραγωγή και να καλύπτουν στο μεγαλύτερο δυνατό βαθμό τις εκπαιδευτικές και πολιτιστικές ανάγκες των τοπικών κοινωνιών, γεγονός το οποίο δεν μπορεί να θεωρηθεί δεδομένο με τις ενδείξεις των τελευταίων ετών.

Δημόσιος Δανεισμός

Κατά κανόνα, οι Δ.Β δανείζουν στα εγγεγραμμένα μέλη τους τις έντυπες μονογραφίες των συλλογών τους. Για αυτό το λόγο η παρούσα μελέτη εστιάζει στο Δημόσιο Δανεισμό έντυπων μονογραφιών. Διευκρινίζεται ότι από το Δημόσιο Δανεισμό των έντυπων τεκμηρίων εξαιρούνται οι περιοδικές εκδόσεις και τα πληροφοριακά τεκμήρια, όπως λεξικά και εγκυκλοπαίδειες, καθώς επίσης τα τεκμήρια ειδικών συλλογών.

Σύμφωνα με τα στοιχεία για έτος 2016, στις 43 από τις 46 ΔΒ πραγματοποιήθηκαν συνολικά 770.931 δανεισμοί. Στα στοιχεία αυτά δεν συμπεριλαμβάνονται οι δανεισμοί της ΔΒ Αρεόπολης, της ΔΚΒ Λιβαδειάς και της ΔΙΒ Μήθυμνας «*Αργύρης Εφταλιώτης*», τα οποία δεν δόθηκαν στο *Τμήμα Γ' Βιβλιοθηκών*. Λόγω του ότι οι βιβλιοθήκες αυτές δεν εμφανίζουν κάποια ιδιομορφία σχετικά με την υπηρεσία του Δημόσιου Δανεισμού ή τις συλλογές τους και εμπίπτουν στο ευρύτερο μοντέλο Δανεισμού των άλλων, όπως προέκυψε από τη μελέτη των στοιχείων προηγούμενων ετών, θεωρείται ότι η απουσία τους δεν επηρεάζει την εικόνα του Δημόσιου Δανεισμού που παρατίθεται για το 2016.

Ειδικότερα, στο γράφημα της Εικόνα 6 παρουσιάζονται οι δανεισμοί που έγιναν στις προαναφερθείσες βιβλιοθήκες. Είναι άξιο σχολιασμού ότι ο αριθμός των δανεισμών που έγιναν στη ΔΚΒ Βέροιας αποτελεί ακραία τιμή σε σχέση με τους δανεισμούς των υπολοίπων βιβλιοθηκών και είναι υπερδιπλάσιος από τον αμέσως μικρότερο της ΔΚΒ Σερρών. Για αυτό το λόγο ο αριθμός των Δανεισμών που έγιναν στη ΔΚΒ Βέροιας, αν και επηρεάζει το σύνολο και το μέσο όρο των δανεισμών, δεν μπορεί να θεωρηθεί αντιπροσωπευτικός για τις ΔΒ.

Επιπροσθέτως, όπως προκύπτει από την Εικόνα 7 στην οποία παρατίθεται η συχνότητα των δανεισμών, 17 ΔΒ (40% του δείγματος) έκαναν από 500 έως 5.000 δανεισμούς, ενώ 14 (33%) έκαναν από 15.000 έως 20.000. Από 33 ΔΒ (77%) έγιναν μόνο οι 221.556 δανεισμοί (29% επί του συνόλου), οι οποίοι κυμάνθηκαν από 500 έως 20.000 δανεισμούς ανά ΔΒ (Εικόνα 6). Οι υπόλοιποι 549.375 δανεισμοί (71%) έγιναν από 10 ΔΒ (26% του δείγματος ΔΒ), όπου στις 9 από αυτές ο αριθμός των δανεισμών κυμάνθηκε από 20.001 έως 80.000 (Εικόνα 7), ενώ στη ΔΚΒ Βέροιας έγιναν 156.786 δανεισμοί (Εικόνα 6).

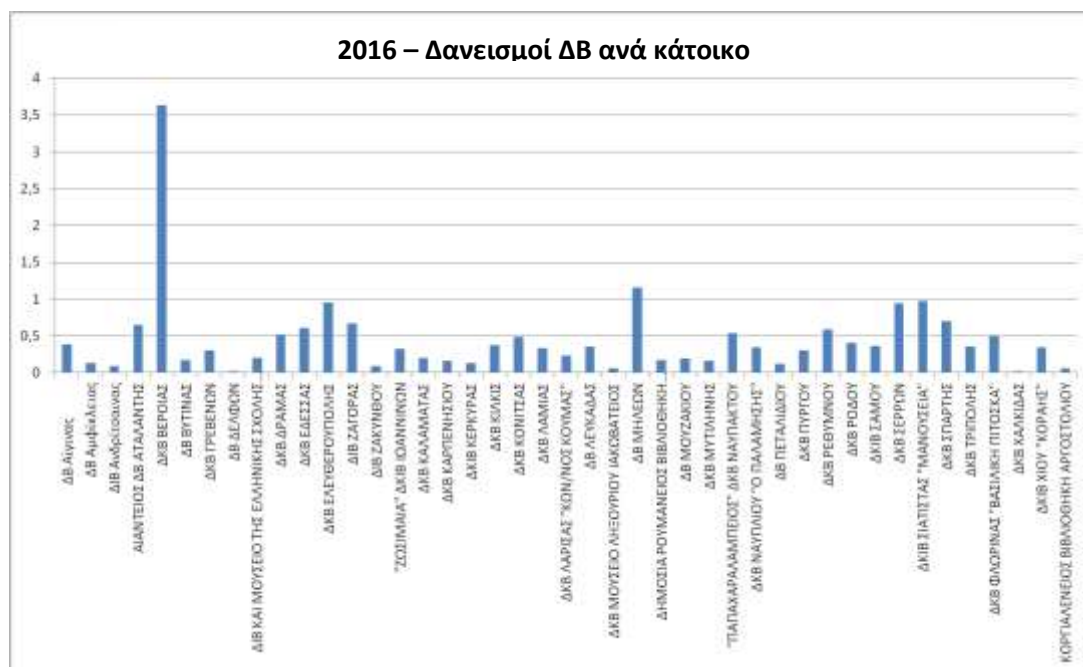

Εικόνα 7. Συχνότητα Δανεισμών σε 43 από τις 46 Δημόσιες Βιβλιοθήκες το 2016.

Εστιάζοντας σε αυτές τις 10 βιβλιοθήκες όπου πραγματοποιήθηκε το 71% των δανεισμών, παρατηρούμε ότι οι περισσότερες από αυτές διαθέτουν μόνιμο εξειδικευμένο προσωπικό από 3 έως 7 άτομα (Εικόνα 2), ενώ αξίζει να σημειωθεί ότι η ΔΚΒ Βέροιας διαθέτει 10 μόνιμους εξειδικευμένους υπαλλήλους.

Συσχετίζοντας περαιτέρω τους δανεισμούς των 43 ΔΒ με τον αντίστοιχο πληθυσμό των περιοχών που υποστηρίζουν, όπως φαίνεται από το γράφημα της Εικόνα 8 στην εμβέλεια των 41 ΔΒ (95% του δείγματος) δεν αντιστοιχεί ούτε ένας δανεισμός ανά κάτοικο, ενώ στην εμβέλεια μόνο δύο βιβλιοθηκών αντιστοιχούν περισσότεροι από ένας δανεισμοί ανά κάτοικο. Συγκεκριμένα 3,6 δανεισμοί αντιστοιχούν ανά κάτοικο στη ΔΚΒ Βέροιας, ενώ

στην αμέσως επόμενη ΔΒ Μηλεών, με 743 δανεισμούς το 2016, αντιστοιχούν 1,16 δανεισμοί ανά κάτοικο.

Εικόνα 8. (Κατά κεφαλή) δανεισμοί ανά κάτοικο στην εμβέλεια των 43 από τις 46 Δημοσίων Βιβλιοθηκών το 2016.

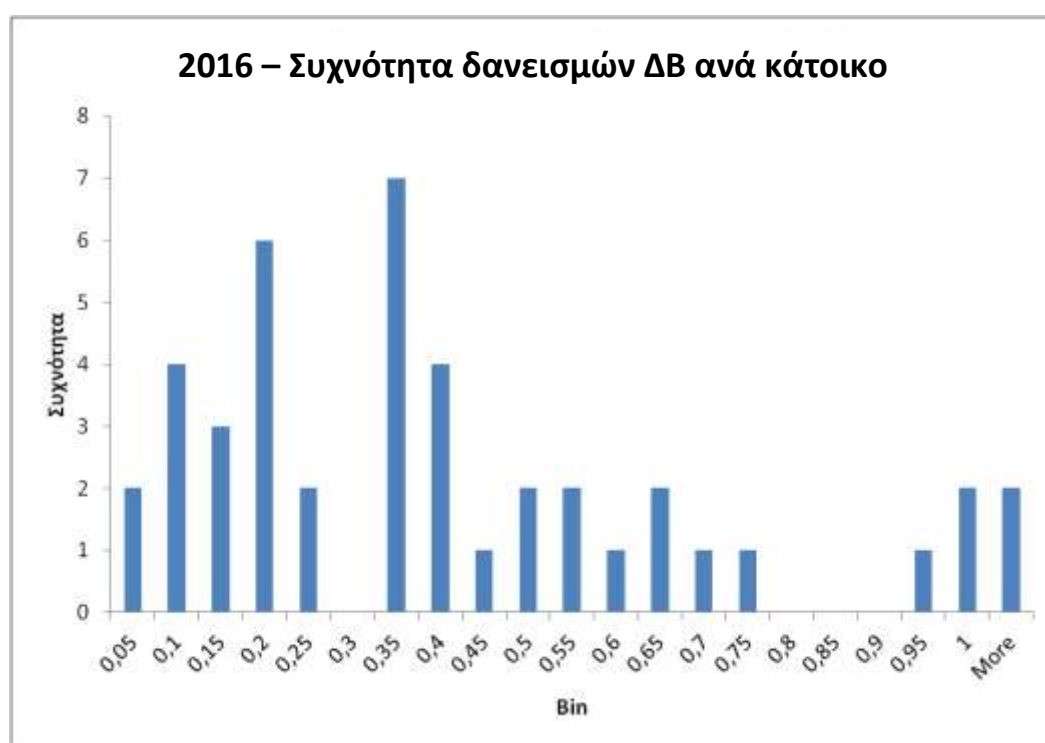
Όπως δείχνουν τα περιγραφικά στατιστικά του Πίνακα 4 για τους δανεισμούς που αντιστοιχούν ανά κάτοικο στην εμβέλεια κάθε βιβλιοθήκης, η ελάχιστη αντιστοιχία δανεισμών ανά κάτοικο είναι 0,02, η μέγιστη 3,63 και ο μέσος όρος 0,45. Σε καμιά περίπτωση τα στοιχεία αυτά δεν μπορούν να θεωρηθούν ικανοποιητικά. Εύλογα, υποθέτοντας για την ελάχιστη τιμή 0,02 ότι από ένα βιβλίο 100 σελίδων ο κάθε κάτοικος διαβάζει μόνο 2 σελίδες και αντίστοιχα για τη μέση τιμή 0,45 ότι διαβάσει 45 σελίδες, τα στοιχεία αυτά θα πρέπει να θεωρηθούν πολύ ανησυχητικά.

Πίνακας 4. Περιγραφικά στατιστικά δανεισμών ανά κάτοικο στις εμβέλειες των 43 από τις 46 Δημοσίων Βιβλιοθηκών το 2016.

Μέσος Όρος	0,45
Τυπική απόκλιση	0,6
Εύρος τιμών	3,61
Ελάχιστη τιμή	0,02
Μέγιστη τιμή	3,63

Από την συχνότητα των κατά κεφαλήν δανεισμών στην εμβέλεια κάθε βιβλιοθήκης (Εικόνα 9), φαίνεται ότι υπάρχουν τρεις ομάδες ΔΒ.

- Στην πρώτη ομάδα ανήκουν 17 ΔΒ (40% του δείγματος) που ο κατά κεφαλήν δανεισμός κυμαίνεται από 0,05 – 0,25, ή εναλλακτικά κάθε κάτοικος διαβάζει από 5 έως 25 σελίδες ενός τεκμηρίου.
- Στη δεύτερη ομάδα, όπου τα μεγέθη είναι ελαφρώς βελτιωμένα, ανήκουν 21 ΔΒ (49%) στις οποίες οι κάτοικοι στην εμβέλεια τους διάβασαν το 2016 από 35 έως 75 σελίδες ενός τεκμηρίου 100 σελίδων
- Στην τρίτη ομάδα ανήκουν 5 ΔΒ (11%), όπου οι κάτοικοι της περιοχής τους διαβάζουν σχεδόν ένα τεκμήριο ή κάτι περισσότερο.

Εικόνα 9. Συχνότητα δανεισμών ανά κάτοικο στην εμβέλεια των 43 από τις 46 Δημοσίων Βιβλιοθηκών το 2016.

Σε κάθε περίπτωση και για τις τρεις ομάδες ΔΒ της Εικόνα 9, τα μεγέθη αυτά θεωρούνται αρκετά μικρά και θα πρέπει να λαμβάνονται σοβαρά υπόψη σε οποιοδήποτε σχεδιασμό ή απόφαση αφορά τη λειτουργία τους. Περαιτέρω σύγκριση με τα αντίστοιχα

μεγέθη άλλων Ευρωπαϊκών δημοσίων βιβλιοθηκών, που παρατίθενται στην επόμενη ενότητα, θα δείξει ότι για οποιαδήποτε εναρμόνιση πλαισίων και εφαρμογή Ευρωπαϊκών πρακτικών στις ΔΒ της Ελλάδας θα πρέπει να προηγείται ουσιαστική μελέτη και να λαμβάνεται ειδική μέριμνα έτσι ώστε πρωταρχικά να δημιουργούνται οι αντίστοιχες συνθήκες.

Ο Δημόσιος Δανεισμός στην Ευρώπη

Για τη σύγκριση της εικόνας που παρουσιάζει ο Δημόσιος Δανεισμός στις ΔΒ της χώρας μας με εκείνη των ΔΒ άλλων Ευρωπαϊκών κρατών, μελετήθηκαν τα αντίστοιχα συγκεντρωτικά στοιχεία 18 Ευρωπαϊκών κρατών (Πίνακας 4). Τα στοιχεία αυτά προήλθαν από την έρευνα του Knowledge and Information Centre¹⁹ του European Bureau of Library, Information and Documentation Associations (EBLIDA)²⁰, τα οποία κατατίθενται από τις αντίστοιχες ενώσεις ή τους φορείς που εποπτεύουν τις δημόσιες βιβλιοθήκες κάθε κράτους. Λόγω του ότι τα στοιχεία αυτά δεν αναφέρονται για όλη τα κράτη σε μία χρονιά, αλλά αφορούν την περίοδο από το 2011 έως το 2015, για το κάθε κράτος επιλέχθηκαν τα πλησιέστερα στοιχεία στο 2016. Το κριτήριο επιλογής των 17 κρατών ήταν η πληθυσμιακή αριθμητική τους συνάφεια με τη χώρα μας, ο πληθυσμός των οποίων κυμαίνεται από 2 έως 17 εκατομμύρια κατοίκους. Επιλέχθηκε επίσης το Ηνωμένο Βασίλειο λόγω το ότι είναι μεταξύ των χωρών οι οποίες καταβάλλουν ένα πολύ σημαντικό τίμημα στους δικαιούχους για το Δημόσιο Δανεισμό των έργων που προστατεύονται με πνευματικά δικαιώματα.

Στον Πίνακας 4 παρατίθενται τα κράτη που επιλέχθηκαν να διερευνηθεί ο δημόσιος δανεισμός και το γενικότερο πλαίσιο λειτουργίας των δημοσίων βιβλιοθηκών τους, όπως επίσης το έτος, ο πληθυσμός της χώρας και ο συνολικός αριθμός τεκμηρίων που διαθέτουν οι δημόσιες βιβλιοθήκες. Από τη στήλη του *Αριθμού Τεκμηρίων* του Πίνακας 4 απουσιάζει η πληροφορία για την Ιρλανδία λόγω έλλειψης των σχετικών δεδομένων. Το πλαίσιο λειτουργίας των δημοσίων βιβλιοθηκών για το κάθε κράτος συμπληρώνεται με τα στοιχεία που αφορούν τον αριθμό των υφισταμένων δημοσίων βιβλιοθηκών και του προσωπικού τους, όπως παρουσιάζονται στην Εικόνα 10.

¹⁹ <http://www.eblida.org/activities/kic/survey-results-by-country.html>

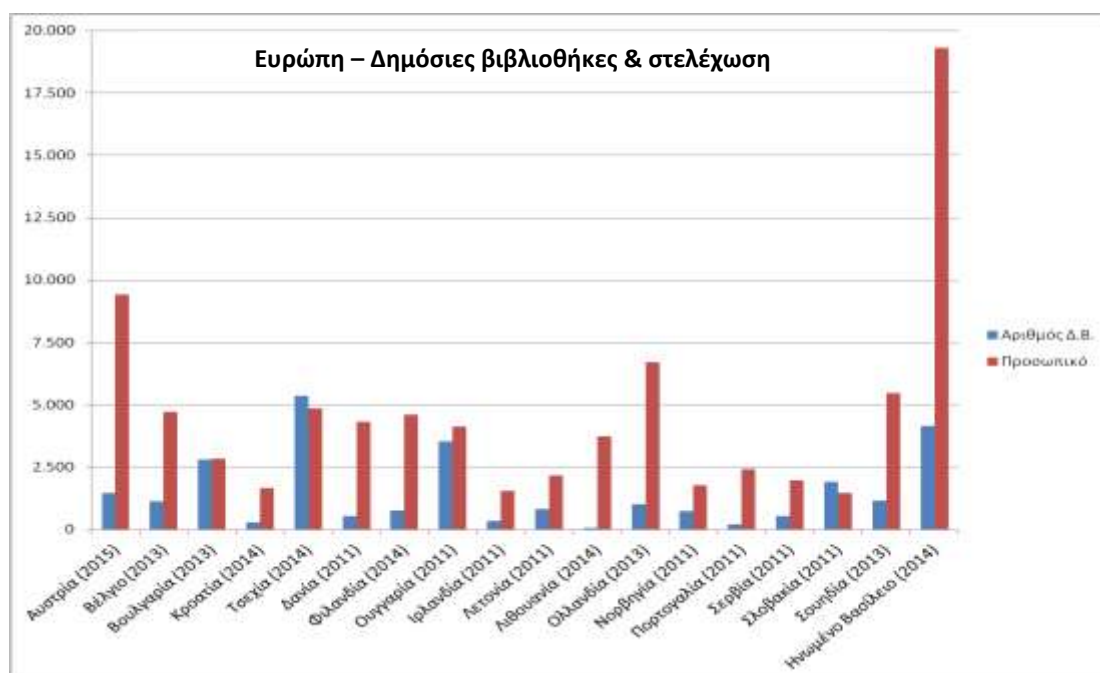
²⁰ <http://www.eblida.org/>

Πίνακας 4. Τα 18 Ευρωπαϊκά κράτη που επιλέχθηκαν για διερεύνηση του Δημόσιου Δανεισμού και του λειτουργικού περιβάλλοντος των δημοσίων βιβλιοθηκών τους.

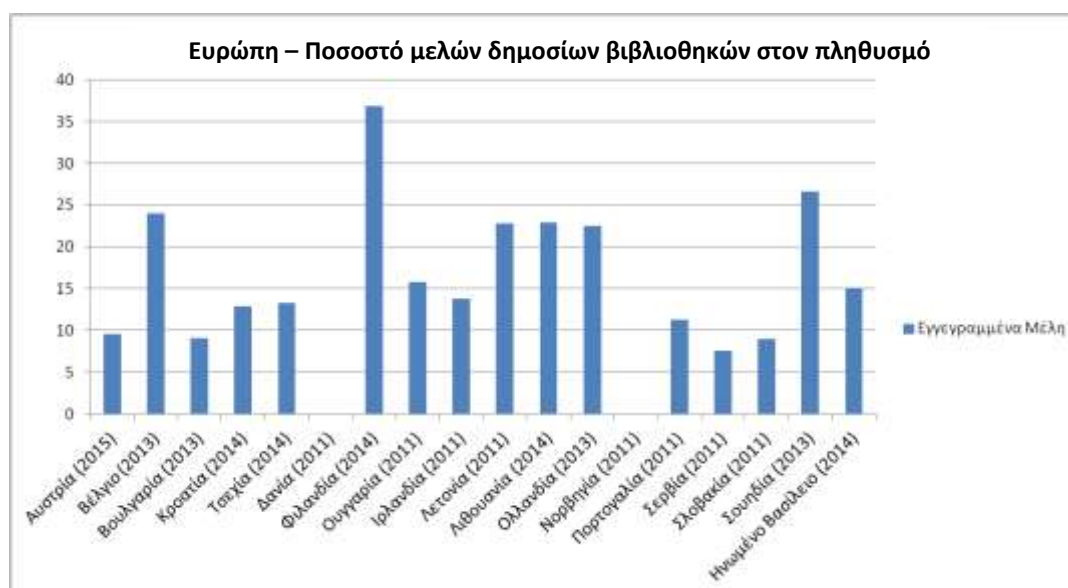
Κράτος	Έτος	Πληθυσμός	Αριθμός Τεκμηρίων
Αυστρία	2015	8.794.267	112.017.482
Βέλγιο	2013	11.303.528	37.174.808
Βουλγαρία	2013	7.101.859	346.030
Κροατία	2014	4.154.200	364.084
Τσεχία	2014	10.610.947	57.721.237
Δανία	2011	5.731.000	22.000.000
Φιλανδία	2014	5.506.312	37.427.120
Ουγγαρία	2011	9.797.561	44.065.386
Ιρλανδία	2011	6.378.000	--
Λετονία	2011	1.953.200	9.276.163
Λιθουανία	2014	2.821.674	17.764.182
Ολλανδία	2013	17.116.281	27.319.000
Νορβηγία	2011	5.267.146	6.265.120
Πορτογαλία	2011	10.309.573	644.990
Σερβία	2011	7.058.322	12.877.937
Σλοβακία	2011	5.435.343	16.534.607
Σουηδία	2013	10.065.389	38.568.561
Ηνωμένο Βασίλειο	2014	65.648.000	95.808.651

Τα στοιχεία του Πίνακας 4 και της Εικόνα 10 υποδηλώνουν ένα πολύ πιο ανεπτυγμένο και οργανωμένο σύστημα λειτουργίας και παρέμβασης των βιβλιοθηκών στην ανάπτυξη των αντιστοιχων κοινωνιών. Γεγονός που, όπως θα φανεί στη συνέχεια, αναπτύσσει σε αυτά τα κράτη το Δημόσιο Δανεισμό σε εντελώς διαφορετική κλίμακα. Το μόνο κράτος με αντίστοιχο πληθυσμό και παρεμφερή εικόνα με την Ελλάδα είναι η Πορτογαλία.

Όπως προκύπτει από τα στοιχεία της Εικόνα 10, κατά κανόνα ο αριθμός του προσωπικού των βιβλιοθηκών είναι τουλάχιστον υπερδιπλάσιος του αριθμού των βιβλιοθηκών. Εξάιρεση αποτελεί πρωτίστως η Τσεχία και Σλοβακία όπου ο αριθμός του προσωπικού είναι οριακά μικρότερος του αριθμού των ΔΒ, κράτη που ομολογουμένως δεν θεωρούνται ότι ανήκουν στην ομάδα των κρατών με προηγμένες υπηρεσίες βιβλιοθηκών, και δευτερευόντως η Βουλγαρία και Ουγγαρία όπου ο αριθμός του προσωπικού είναι οριακά μεγαλύτερος από τον αριθμό των βιβλιοθηκών. Είναι αξιοσημείωτο επίσης, ότι σε ορισμένα κράτη, όπως Αυστρία, Βέλγιο, Δανία, Φιλανδία, Ολλανδία και Ηνωμένο Βασίλειο, ο αριθμός του προσωπικού είναι από τρεις έως και οκτώ φορές μεγαλύτερος του αριθμού των βιβλιοθηκών. Αυτό εξηγείται γιατί, εκτός του ότι τα κράτη αυτά θεωρούνται ότι παρέχουν πολύ ανεπτυγμένες υπηρεσίες βιβλιοθηκών, οι βιβλιοθήκες τους λειτουργούν σε μεγάλες συγκεντρωτικές διοικητικές δομές.

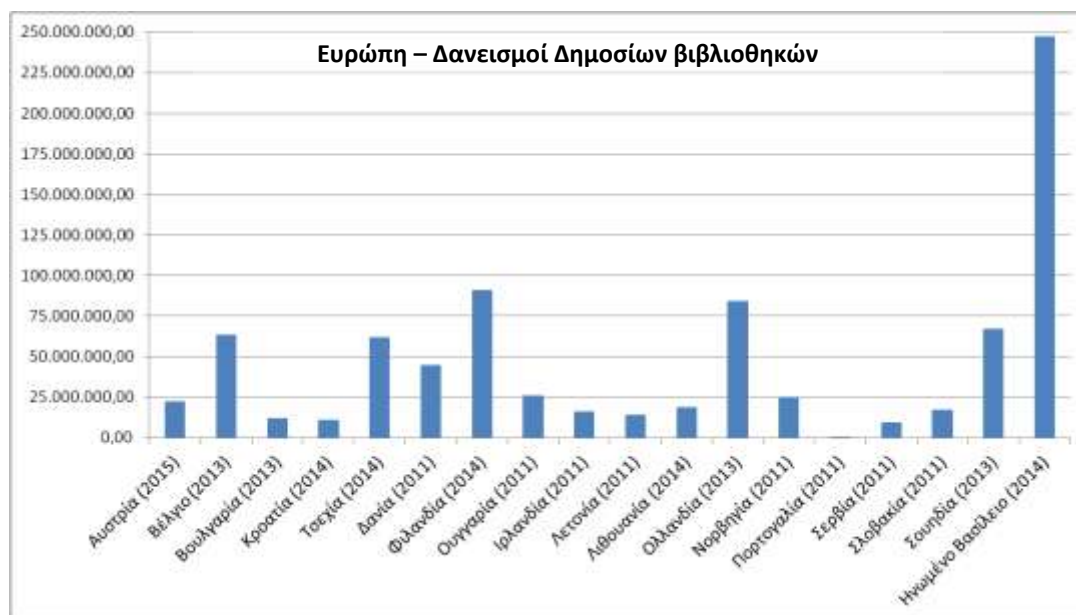
Εικόνα 10. Ο αριθμός των δημοσίων βιβλιοθηκών και του προσωπικού τους σε 18 Ευρωπαϊκά κράτη. Στις παρενθέσεις δηλώνεται το έτος που αφορούν τα δεδομένα.

Εικόνα 11. Ποσοστό επί του πληθυσμού των εγγεγραμμένων μελών στις δημόσιες βιβλιοθήκες Ευρωπαϊκών κρατών. Στις παρενθέσεις δηλώνεται το έτος που αφορούν τα στοιχεία.

Η συχνή χρήση των υπηρεσιών των ΔΒ στα περισσότερα Ευρωπαϊκά κράτη κυμαίνεται μεταξύ του 10 έως 24% του πληθυσμού, ενώ υπάρχουν και περιπτώσεις που το

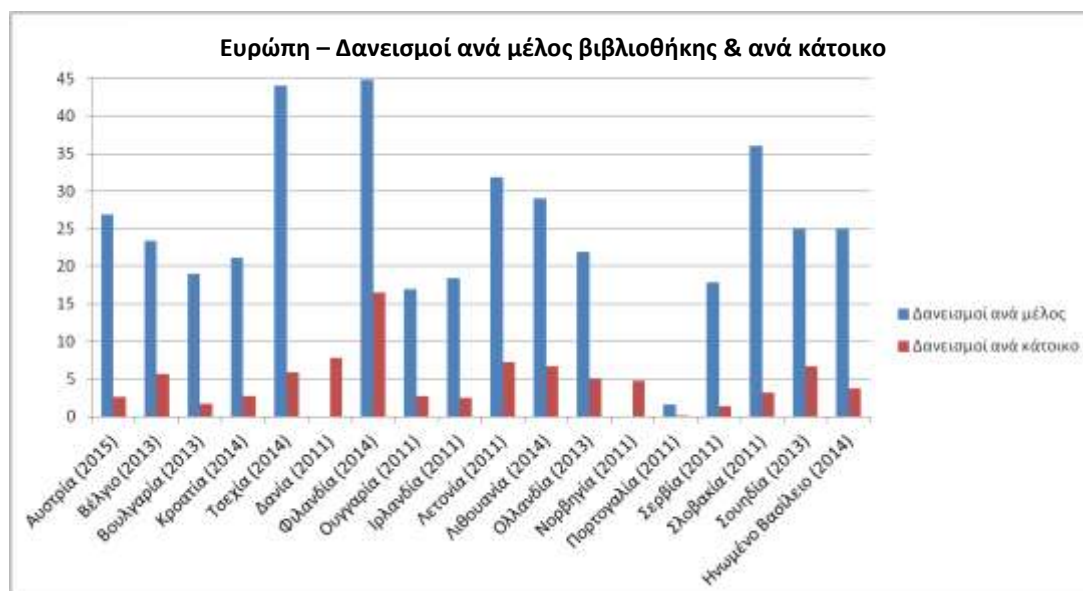
υπερβαίνουν. Αυτό φαίνεται από την Εικόνα 11, η οποία αναφέρεται στο ποσοστό των εγγεγραμμένων μελών επί του πληθυσμού και τα οποία κατά κανόνα θεωρούνται ως οι συχνότεροι χρήστες των υπηρεσιών και των χώρων των βιβλιοθηκών. Στην Εικόνα 11 δεν εμφανίζονται οι πληροφορίες για τη Δανία και την Νορβηγία λόγω έλλειψης των αντίστοιχων δεδομένων.

Εικόνα 12. Οι δανεισμοί που πραγματοποιήθηκαν στα 18 Ευρωπαϊκά κράτη. Στις παρενθέσεις δηλώνεται το έτος που έγιναν οι δανεισμοί σε κάθε κράτος.

Όπως αναφέρθηκε, στα Ευρωπαϊκά κράτη με πληθυσμό που προσεγγίζει τον πληθυσμό της Ελλάδας, η υπηρεσία του Δημόσιου Δανεισμού υλοποιείται πολύ πιο αποτελεσματικά από ότι στην Ελλάδα. Αυτό επιβεβαιώνεται από το πλήθος των δανεισμών που πραγματοποιούνται στα κράτη του δείγματος, για τα έτη που αναφέρονται στις παρενθέσεις μετά το όνομα τους και εμφανίζονται στην Εικόνα 12. Από τα κράτη του δείγματος, μόνο η Πορτογαλία παρουσιάζει μια εικόνα παρόμοια με της Ελλάδας, μια άλλη ομάδα δείχνει να πραγματοποιεί υπερ-δεκαπλάσιους δανεισμούς το έτος, όπου η υπέρβαση ανάγεται στην τάξη των 10 με 13 εκατομμυρίων δανεισμών, ενώ για μια άλλη ομάδα έξι κρατών η υπέρβαση του αριθμού των δανεισμών προσεγγίζει αρκετές δεκάδες εκατομμύρια και η οποία κυμαίνεται από 40 έως 90 εκατομμύρια δανεισμούς το έτος. Αξιοσημείωτος είναι επίσης ο αριθμός των περίπου 247 εκατομμυρίων δανεισμών που πραγματοποιούνται στο Ηνωμένο Βασίλειο, γεγονός το οποίο εξηγεί το μεγάλο όριο των

κατά προσέγγιση 6.000 στερλινών που τίθεται στο Δικαίωμα του Δημόσιου Δανεισμού ανά συγγραφέα.

Εικόνα 13. Δανεισμοί ανά μέλος και ανά κάτοικο στις δημόσιες βιβλιοθηκών των 18 Ευρωπαϊκών κρατών. Στις παρενθέσεις δηλώνεται το έτος που έγιναν οι δανεισμοί σε κάθε κράτος.

Η αποτελεσματικότητα των δημοσίων βιβλιοθηκών στην Ευρώπη και εν γένει η μεγάλη διήθηση τους στις αντίστοιχες κοινωνίες υποδηλώνεται και από τις πληροφορίες που παρατίθενται στην Εικόνα 13. Οι πληροφορίες αυτές αναφέρονται στους δανεισμούς που αντιστοιχούν αφενός σε κάθε εγγεγραμμένο μέλος των βιβλιοθηκών, αφετέρου σε κάθε κάτοικο της χώρας. Για τη Δανία και Νορβηγία λόγω έλλειψης του αριθμού των μελών των δημοσίων βιβλιοθηκών δεν εμφανίζονται οι σχετικές πληροφορίες, ενώ για την Πορτογαλία οι κατά κεφαλήν δανεισμοί (0,18) είναι ελάχιστοι, με συνέπεια να εμφανίζονται οριακά στο γράφημα.

Συμπεράσματα

Είναι παγκοσμίως αποδεκτό ότι οι βιβλιοθήκες αποτελούν τους θεματοφύλακες κάθε μορφής έκφρασης που αναπτύσσεται. Αναγνωρίζονται ως οι οργανισμοί που συγκεντρώνουν, διαχειρίζονται και διατηρούν στο διηνεκές την πολιτιστική κληρονομιά των εθνών, παρέχοντας δυνατότητες πρόσβασης χωρίς περιορισμούς και διακρίσεις,

υπηρετώντας το δημόσιο συμφέρον και υποστηρίζοντας την ανάπτυξη της παιδείας και του πολιτισμού. Σε ότι αφορά τις Δημόσιες Βιβλιοθήκες πρόκειται για οργανισμούς που δεν αποσκοπούν σε κανένα οικονομικό όφελος και παρέχουν δωρεάν τις υπηρεσίες τους.

Ο Δημόσιος Δανεισμός στηρίζει την αποστολή των βιβλιοθηκών, ενθαρρύνει την ανάπτυξη και διάδοση της συγγραφικής δραστηριότητας, ενώ παράλληλα κάθε Δημόσιος Δανεισμός προϋποθέτει την προηγούμενη άδεια του δημιουργού ή κατόχου πνευματικού δικαιώματος. Ωστόσο, η πρόβλεψη έκδοσης Προεδρικού Διατάγματος με το Άρθρο 54 παρ. 3 β' του Ν. 4481/2017, οδηγεί στη σκέψη ότι ο έλληνας νομοθέτης επέλεξε σιωπηρά την επιτρεπόμενη από το Άρθρο 6 παρ. 1 της Οδηγίας 2006/115/ΕΚ παρέκκλιση από το αποκλειστικό δικαίωμα. Συνεπώς για τη διασφάλιση της νομιμότητας της υπηρεσίας δανεισμού των ΔΒ. θα πρέπει να καθοριστούν οι όροι και προϋποθέσεις είσπραξης της αμοιβής αυτής με σκοπό να εξασφαλίζονται τα δικαιώματα των δημιουργών και παράλληλα να εξυπηρετείται η αποστολή των βιβλιοθηκών στη διάδοση της συγγραφικής δραστηριότητας και την προαγωγή του πολιτισμού.

Σχετικά με τον τρόπο υπολογισμού του δικαιώματος δανεισμού στις ευρωπαϊκές χώρες οι δύο κύριες μέθοδοι υπολογισμού είναι οι εξής: (α) πληρωμή βάσει της συχνότητας δανεισμού των έργων του δημιουργού και (β) πληρωμή ανά αντίτυπο έργου που τηρείται σε βιβλιοθήκες.

Στις ευρωπαϊκές χώρες που προβλέπεται δικαίωμα δανεισμού, υπόχρεος καταβολής είναι στην συντριπτική πλειοψηφία το Δημόσιο με διάφορες μορφές. Ειδικότερα:

- Στην Αυστρία καταβάλλεται εύλογη αποζημίωση από την ομοσπονδιακή / κεντρική κυβέρνηση και τις ομοσπονδιακές / αυτόνομες επαρχίες αντίστοιχα.
- Στη Γερμανία το δικαίωμα δανεισμού χρηματοδοτείται με ετήσιο κατ' αποκοπή ποσό, το 90% του οποίου καταβάλλεται από τις κυβερνήσεις των κρατών και το 10% από την ομοσπονδιακή κυβέρνηση. Το μέγεθος του ποσού υπόκειται ανά διαστήματα σε επανεξέταση.
- Στη Δανία και Νορβηγία η αμοιβή καταβάλλεται από το Κοινοβούλιο και θεωρείται μέρος της γενικής πολιτιστικής πολιτικής.
- Σε Σουηδία, Ηνωμένο Βασίλειο, Ουγγαρία, Ιρλανδία επιβαρύνει με ειδικό κωδικό απ' ευθείας τον κρατικό προϋπολογισμό.

- Στη Γαλλία μέρος της αμοιβής προέρχεται από δικαιώματα που εισπράττονται από βιβλιοπωλεία. Σε αντάλλαγμα, οι βιβλιοθήκες δεν μπορούν να ζητήσουν έκπτωση άνω του 9% από τα βιβλιοπωλεία (παλαιότερα η έκπτωση αυτή μπορούσε να φτάσει το 20%). Το άλλο μέρος της αμοιβής καταβάλλεται από την κυβέρνηση υπό τη μορφή κατ' αποκοπή συνεισφοράς € 1,50 ανά εγγεγραμμένο μέλος δημόσιας βιβλιοθήκης και € 1,00 ανά εγγεγραμμένο μέλος πανεπιστημιακής βιβλιοθήκης.
- Στο Βέλγιο υπόχρεοι καταβολής είναι κατ' αρχήν οι φορείς που δανείζουν (βιβλιοθήκες), όμως μετά το 2012, τα ποσά καταβάλλουν οι Δήμοι ή/και οι εθνικές κοινότητες των Γάλλων, Φλαμανδών και Γερμανών (οι οποίες έχουν νομική μορφή).

Μόνον στην Ολλανδία υπόχρεες καταβολής είναι οι Δημόσιες Βιβλιοθήκες.

Σχετικά με τον υπόχρεο καταβολής του Δικαιώματος Δημόσιου Δανεισμού, με τη δεδομένη υποδομή και στελέχωση των ΔΒ θα πρέπει να είναι το Ελληνικό Δημόσιο, να εντάσσεται στο ευρύτερο πλαίσιο της γενικής πολιτιστικής πολιτικής και σε καμιά περίπτωση να μη θεωρείται συστατικό του προϋπολογισμού των ΔΒ.

Λόγω των μεγεθών των ΔΒ της χώρας μας, των σχετικά μικρών δανειστικών συλλογών τους, του μικρού εύρους του Δημόσιου Δανεισμού που πραγματοποιούν και των σχετικά μικρών δαπανών τους για προσκτήσεις τεκμηρίων, καθώς και της παρούσας αρνητικής οικονομικής συγκυρίας, η μέθοδος υπολογισμού του Δικαιώματος Δημόσιου Δανεισμού θα πρέπει να συνδυάζει τον αριθμό των δανεισμών και με άλλες παραμέτρους, όπως τον αριθμό των ΔΒ, το μέγεθος όλων των συλλογών, τους προϋπολογισμούς τους και το Εθνικό Ακαθάριστο Προϊόν. Μια τέτοια ενδεικτική μεθοδολογία για την προσέγγιση του Δικαιώματος του Δημόσιου Δανεισμού συζητήθηκε σε συνάντηση του IFRRO PLR Forum²¹ το Μάιο του 2016. Επιπροσθέτως, ανεξάρτητα από τον τρόπο υπολογισμού του, το Δικαιώματα Δημόσιου Δανεισμού θα πρέπει να οριοθετείται ως ποσοστό του προϋπολογισμού των βιβλιοθηκών, όπως ήδη εφαρμόζεται σε άλλα Ευρωπαϊκά κράτη και να προσεγγίζει τα αντίστοιχα ποσοστά αυτών των κρατών.

Είναι εύλογο ότι για να είναι δυνατή η μέτρηση της αποδοτικότητας των υπηρεσιών των ΔΒ και κατ' επέκταση των μεγεθών που απαιτεί ένα σύστημα υπολογισμού Δικαιώματος Δημόσιου Δανεισμού, οι ΔΒ θα πρέπει να διαθέτουν τις απαιτούμενες υποδομές και το λογισμικό αυτοματισμού των υπηρεσιών τους, το οποίο θα πρέπει να λειτουργεί αξιόπιστα και αδιάλειπτα.

²¹ <https://www.ifrro.org/content/public-lending-right>

Η αποδοτικότητα των υπηρεσιών του δανεισμού των ΔΒ στη χώρα μας, αλλά και εν γένει η αποτελεσματικότητα στη διάχυση των υπηρεσιών τους στις τοπικές κοινωνίες, υστερούν σημαντικά των αντίστοιχων ευρωπαϊκών βιβλιοθηκών. Το γεγονός αυτό συσχετίζεται άμεσα με τα μεγέθη των συλλογών τους και την πολύ μεγάλη έλλειψη, έως ανυπαρξία στο 15% αυτών, μόνιμου εξειδικευμένου προσωπικού, καθώς επίσης τους μικρούς προϋπολογισμούς, ειδικότερα κατά την περίοδο της οικονομικής κρίσης. Σε αντιδιαστολή με τα παραπάνω, τόσο οι συλλογές όσο και η στελέχωση των δημοσίων βιβλιοθηκών των Ευρωπαϊκών κρατών με αντίστοιχα πληθυσμιακά χαρακτηριστικά είναι σαφώς επαρκέστερα, όπως προέκυψε από τα στοιχεία που παρατέθηκαν στην προηγούμενη ενότητα.

Είναι θεμιτό λοιπόν σε περίπτωση προσδιορισμού εύλογης αμοιβής για το Δικαίωμα του Δημόσιου Δανεισμού στη χώρα μας, να συνεκτιμηθούν κατά τη διαμόρφωσή της οι ειδικές συνθήκες λειτουργίας των ΔΒ, οι σχετικά μικρές δανειστικές συλλογές και το μικρό εύρος του Δημόσιου Δανεισμού, διαφοροποιώντας την έτσι σημαντικά από τις αντίστοιχες αμοιβές των άλλων Ευρωπαϊκών κρατών. Είναι σημαντικό να διασφαλιστεί ότι οποιαδήποτε επιβάρυνση στο κόστος λειτουργίας των ΔΒ δεν θα έχει καμία αρνητική επίπτωση στην πρόσβαση των συλλογών τους και εν γένει στην επίτευξη του σκοπού τους.

Για την ανάπτυξη και διεύρυνση των υπηρεσιών των ΔΒ στις τοπικές κοινωνίες είναι επιβεβλημένο να ληφθούν άμεσα μέτρα, πρωτίστως για την στελέχωση τους με επαρκές μόνιμο και εξειδικευμένο προσωπικό και δευτερευόντως για τη βελτίωση και τον εκσυγχρονισμό των υλικοτεχνικών υποδομών τους. Διαφορετικά όχι μόνο δεν θα είναι εφικτή η αναβάθμιση των υπηρεσιών τους σε αντίστοιχο επίπεδο των δημοσίων βιβλιοθηκών των Ευρωπαϊκών κρατών, αλλά εκφράζονται σοβαρές επιφυλάξεις για την περαιτέρω λειτουργία τους.